

Scanned

**ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3**

นางสาวนงคราญ สมบัติหลาย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2550

**Factors Influencing Family Expenses of Teachers in the Institutes of
Vocational Education, Northern Region Group 3**

Miss Nongkran Sombutlai

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Home Economics in Family and Social Development**

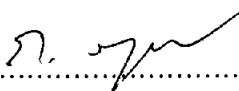
School of Human Ecology

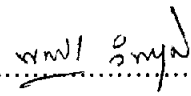
Sukhothai Thammathirat Open University

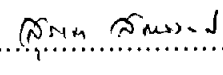
2007

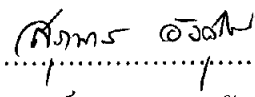
หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบัน การอาชีวศึกษา ภาคเหนือ 3
ชื่อและนามสกุล	นางสาวนงคราญ สมบัติหลาย
วิชาเอก	การพัฒนาครอบครัวและสังคม
สาขาวิชา	มนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์พูนศิริ วจนะภูมิ 2. รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์ 3. รองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังสุโชติ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

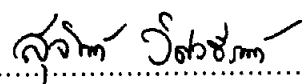

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลขนิษฐ ราชชนนุณยวัฒน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พูนศิริ วจนะภูมิ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังสุโชติ)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอก
การพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

.....ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

วันที่...13...เดือน...พฤศจิกายน...พ.ศ. 2551

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา
ภาคเหนือ 3

ผู้วิจัย นางสาวนงคราญ สมบัติหลาย **ปริญญา** คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัว
และสังคม) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์พูนศิริ วจนะภูมิ (2) รองศาสตราจารย์สุชาติ
สดาวรวงศ์ (3) รองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังสุโชติ **ปีการศึกษา** 2550

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัด
สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 และ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้าราชการครูสังกัด สถาบันการอาชีวศึกษา
ภาคเหนือ 3 ในเขตจังหวัดเชียงราย พะเยา และลำปาง จำนวน 233 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ที่มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมุติฐานโดยใช้ t-test และ F-test เพื่อทดสอบปัจจัย
ที่มีอิทธิพลของตัวแปร

ผลการวิจัย พบว่า 1) ครอบครัวข้าราชการครูมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 39,496 บาท และ
มีรายจ่ายต่อเดือนและหรือหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือน (บาท) ที่เหลืออยู่ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550
เป็นค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู คิดเป็นเงิน 11,498 บาท รองลงมาเป็นค่าชื้อยานพาหนะ
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของตน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของคนในครอบครัว ค่าเช่าหรือซื้อ
ที่อยู่อาศัย และค่าเครื่องอุปโภคบริโภค คิดเป็นเงิน 8,517 บาท 7,817 บาท 7,789 บาท และ 6,119 บาท
ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา
ภาคเหนือ 3 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ ระดับรายได้ของครอบครัว วงจรชีวิตครอบครัว
การใช้บัตรเครดิต และการวางแผนการใช้จ่าย โดยครอบครัวที่มีรายได้สูงกว่า 40,000 บาท จะมี
รายจ่ายสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และครอบครัวอยู่ตัว และครอบครัวเริ่มต้นมีรายจ่ายน้อยกว่า
ครอบครัวขยายตัว ส่วนครอบครัวที่ใช้บัตรเครดิตมีรายจ่ายสูงกว่าครอบครัวไม่ใช้บัตรเครดิต และ
สำหรับครอบครัวที่มีการวางแผนการใช้จ่ายในระดับมากจะมีรายจ่ายต่ำกว่าครอบครัวที่มีการ
วางแผนการใช้จ่ายในระดับน้อย

คำสำคัญ รายจ่ายของครอบครัว ข้าราชการครู สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3

Thesis title: Factors Influencing Family Expenses of Teachers in the Institutes of Vocational Education, Northern Region Group 3

Researcher: Miss Nongkran Sombutlai; **Degree:** Master of Home Economics (Family and Social Development); **Thesis advisors:** (1) Poonsiri Watjanapoom, Associate Professor; (2) Suchada Sathawornwong, Associate Professor; (3) Dr. Supamas Angsuchoti, Associate Professor;

Academic year: 2007

ABSTRACT

The purposes of this research were to study (1) family expenses of teachers in the Institutes of Vocational Education, Northern Region Group 3; and (2) factors influencing family expenses of teachers in the Institutes of Vocational Education, Northern Region Group 3.

The research sample consisted of 233 teachers in the Institutes of Vocational Education, Northern Region Group 3 located in the provinces of Chiang Rai, Lampang, and Phayao, obtained by stratified random sampling. The employed data collecting instrument was a questionnaire with reliability coefficient of 0.97. The employed statistics for data analysis were the percentage, mean, standard deviation, and t-test and F-test for hypothesis testing of the influences of variables.

Research findings showed that (1) the averaged monthly income of teachers amounted to 39,496 baht, while their averaged monthly expenses or monthly debts to be repaid as of December 31, 2007 were 11,498 baht for payment to the Teachers Savings Cooperative, followed by 8,517 baht for buying vehicles, 7,817 baht for expenses on one's own education or education of family members, 7,789 baht for expenses on renting or buying houses, and 6,119 baht for expenses on commodities, respectively; and (2) factors significantly influencing family expenses of teachers in the Institutes of Vocational Education, Northern Region Group 3, at the .05 significance level were the family expense level, family life cycle, the use of credit cards, and family expense planning; families with incomes higher than 40,000 baht would have significantly increased expenses; stable families and beginning families had family expenses less than those of expanded families; families using credit cards had more family expenses than those that did not use credit cards; and families with high level of family expense planning would have family expenses lower than those with low level of family expense planning.

Keywords: Family expenses; Teacher, Institutes of Vocational Education, Northern Region Group 3

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์พูนศิริ วัจนะภูมิ รองศาสตราจารย์สุชาดา สดาวรวงศ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังสุโชติ ซึ่งท่านได้กรุณาตรวจพิจารณางานวิจัยให้คำแนะนำปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งพร้อมทั้งได้ให้กำลังใจตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.กุลขนิษฐ ราชนบุญวัฒน์ ที่ท่านได้กรุณาเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำปรับปรุงวิทยานิพนธ์นี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณ ดร. ขนบพร วงศ์กาฬสินธุ์ อาจารย์กนกกาญจน์ วิชาศิลป์และอาจารย์วิไลพร หงษ์ขุนทด ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยและให้คำแนะนำซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือนอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณข้าราชการครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 ทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาตอบแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนาม ที่มีส่วนช่วยเหลือให้งานวิจัยสำเร็จด้วยดี

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบความดีให้กับทุก ๆ ท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและทำงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นงคราญ สมบัติหลาย

กรกฎาคม 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
สมมุติฐานการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับรายได้.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับรายจ่าย.....	10
วงจรชีวิตครอบครัวกับการจัดการทรัพยากรครอบครัว.....	21
การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว.....	24
บัตรเครดิตกับรายจ่ายของครอบครัว.....	27
สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	34
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	39

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ระยะเวลาในการวิจัย	39
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	40
ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู.....	40
ตอนที่ 2 รายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู	45
ตอนที่ 3 การใช้บัตรเครดิตของข้าราชการครู	46
ตอนที่ 4 การวางแผนการใช้จ่ายของข้าราชการครู	50
ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย	54
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	60
สรุปผลการวิจัย.....	60
การอภิปรายผล.....	61
ข้อเสนอแนะ.....	63
บรรณานุกรม	65
ภาคผนวก.....	69
เครื่องมือการวิจัย	70
ประวัติผู้วิจัย.....	78

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	35
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของข้าราชการครูจำแนกตามลักษณะพื้นฐานของครอบครัว ข้าราชการครู	40
ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของครอบครัวข้าราชการครูจำแนกตามรายจ่ายที่ต้องชำระ รายเดือนรวมทุกรายการ	44
ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยรายจ่ายต่อเดือนและหรือหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือน (บาท) จำแนกตาม รายจ่ายหรือหนี้สินแต่ละประเภท.....	45
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของข้าราชการครูจำแนกตามการใช้บัตรเครดิต.....	46
ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของข้าราชการครูจำแนกตามจำนวนวงเงินบัตรเครดิตทุกใบ รวมกัน (กลุ่มตัวอย่าง 106 คน).....	47
ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของข้าราชการครูจำแนกตามสาเหตุที่ใช้บัตรเครดิต (ตอบได้ มากกว่า 1 ข้อ)	47
ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยปริมาณการใช้บัตรเครดิตต่อเดือนจำแนกตามประเภทการใช้จ่าย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ).....	48
ตารางที่ 4.8 จำนวนวงเงินที่อนุมัติเฉลี่ย ระยะเวลาที่กำหนดให้ชำระ จำนวนเงินที่ใช้จ่ายจริง เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนเงินขั้นต่ำที่ชำระเฉลี่ยต่อเดือน (กรณีชำระไม่เต็ม) ของข้าราชการครู	49
ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวของข้าราชการครู	50
ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูตามอัตราพึงพิงของ ครอบครัว.....	54
ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูตามรายได้ แต่ละระดับ	54
ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูรายคู่ (รายได้แต่ละระดับ) ที่มีความแตกต่างกัน.....	55
ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูแต่ละวงจรชีวิต ครอบครัว.....	56

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูรายคู่ (วงจรกิจติครอบครัว) ที่มีความแตกต่างกัน	56
ตารางที่ 4.15 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูที่ใช้บัตรเครดิตและ ไม่ใช้บัตรเครดิต	57
ตารางที่ 4.16 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูตามระดับการวางแผน การใช้จ่าย	57
ตารางที่ 4.17 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูรายคู่ (การวางแผน การใช้จ่าย) ที่มีความแตกต่างกัน.....	58

ฉ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และสามารถจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้นั้น ต้องอาศัย การศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนากำลังคนซึ่งเป็นเป้าหมายและนำไปสู่การพัฒนา ประเทศ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในวงการศึกษาก็คือครู ครูทำหน้าที่สอนและหน้าที่อื่น ๆ เพื่อ ส่งเสริมพัฒนาการแก่บุคคล อันเป็นหน้าที่พัฒนาคนโดยตรง (กรรณิการ์ ซีใจงาม 2542 : 3) อาชีพ ครูเป็นอาชีพที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประชากรของประเทศ เป็นผู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของ ผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้พัฒนาไปตามความมุ่งหมายของสังคม ครูที่จะ ทำหน้าที่ดังกล่าว ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นครูที่มีทั้งความรู้ความสามารถ และมี คุณธรรมแห่งความเป็นครู นั่นคือ ความมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ

อาชีพครูจึงถือว่าสำคัญ เพราะครูเป็นบุคลากรสำคัญต่อสังคม เป็นผู้ดูแลให้เด็กและ เยาวชนเติบโตอย่างมีคุณภาพทั้งสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสุขภาพด้วย ครูจะทำหน้าที่ได้ดี ก็ต่อเมื่อครูมีสุขภาพดีทั้งกายและใจ มีชีวิตมั่นคง มีจิตใจมั่นคง การมีจิตใจที่ดีจะช่วยให้ปัญญาคิด ทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ สิ่งที่ส่งไปถึงเด็กไม่ใช่แค่คำพูดที่ไปจากบทเรียนหรือคำสอน แต่จะไปทั้งตัว ของครู ทั้งกิริยาท่าทางการแสดงออก สิ่งที่มาจากส่วนลึกของหัวใจครูจะดีไม่ได้ถ้าข้างในของครูยัง มีความเคียดแค้น ครูควรจะเป็นตัวอย่างที่ดีไม่ใช่เฉพาะคำสอน แต่ต้องเป็นแบบอย่างในการดำเนิน ชีวิต ครูควรจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต จึงจะเป็นตัวอย่างให้กับเยาวชนได้

เมื่อครูเกิดปัญหาหรืออุบัติเหตุในชีวิต เช่นเจ็บไข้ได้ป่วย ประสบปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย หรือบางครั้งต้องจำเป็นใช้รถ ก็จะทำให้ตกอยู่ในบ่วงของหนี้สินได้ง่าย ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือผู้ที่ ไม่ระมัดระวังเรื่องการใช้จ่าย ใช้จ่ายเกินความสามารถในการหารายได้ ทำให้เกิดปัญหาหนี้สิน โดยปัจจุบันครุมิรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย เงินเดือนไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ ไม่พอใช้เพื่อ ครองชีพตามฐานะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการ ชั้นผู้น้อยมีหนี้สินมาก ทำให้ต้องแสวงหาหรือยอม ทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงระเบียบวินัยและจริยธรรม (กองวิชาการ บริหารงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2541 : 225 อ้างถึงใน พูนศิริ วัจนะภูมิ 2545)

ปัญหานี้สินครเป็นปัญหาเรื้อรังที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติอย่างยาวนาน ทำให้ครูหมดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพราะต้องใช้เวลาไปกับการหาเงินมาใช้หนี้ ไม่มีเวลาเตรียมการสอนเท่าที่ควร ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลพวงมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งกำลังแพร่ระบาดไปทั่วโลก ทำให้ไม่อาจหลีกเลี่ยงกระแสวัตถุนิยมได้ ซึ่งเข้าไปสู่บุคคลทุกสาขาอาชีพ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตทั้งด้านบวกและด้านลบอย่างปฏิเสธไม่ได้ การที่ครูมีปัญหานี้สินครมากจนกลายเป็นความทุกข์ยากของครูจำนวนมาก คงต้องถือเป็นวิกฤตไม่ใช่เฉพาะของครู แต่ต้องถือว่าเป็นวิกฤตของการศึกษาไทย ควรต้องช่วยกันหาทางแก้ไข และพัฒนาให้ครูมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีจิตใจปลอดโปร่ง เพื่อให้ทำหน้าที่ครูได้อย่างดีที่สุด

ทุกข์ของครูเกิดขึ้นมาจากปัญหานี้สินคร จึงเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตจิตวิญญาณของครู ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทุกข์ของครูจึงเป็น วาระแห่งชาติ (National Agenda) นับเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อเรื้อรังมายาวนานเกี่ยวกับการแก้ปัญหานี้สินคร เพราะปัญหานี้สินครของครูเป็นปัญหาที่ครูต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งนั้นในระบบที่บางครั้งแทรกซึมเข้ามาโดยที่ครูไม่รู้สึกว่านี่คือสภาพนี้ เพราะการเผชิญกับปัญหานี้สินครกลายเป็นวิถีชีวิตของครู ซึ่งส่งผลให้ครูมีหนี้สินถาวร อาจกลายเป็นมรดกตกทอดตลอดจนเป็นภาระสู่ลูกหลาน

สถาบันการศึกษาเป็นสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐหรือเอกชนที่รวมกลุ่มกันในเขตพื้นที่บริการอาชีวศึกษา มีสถานศึกษาเปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่าเป็นนิติบุคคล และสถานศึกษาที่สอนต่ำกว่าระดับปริญญาตรีเป็นส่วนมาก โดยสร้างเป็นเครือข่ายของสถานศึกษาและหน่วยงานที่จัดการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพทั้งภาครัฐและเอกชน และสถานประกอบการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความมีเอกภาพในการบริหารจัดการ การระดมทรัพยากร รวมทั้งการประสานความร่วมมือในการสร้างมาตรฐานการพัฒนาบุคลากร ด้านวิชาชีพ ให้มีคุณภาพ ซึ่งมีภารกิจด้านการผลิต และพัฒนาบุคลากรของสถาบันการศึกษา เป็นการจัดการศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคน ทั้งในระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีในสาขาวิชาชีพ ช่างอุตสาหกรรม ศิลปกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม และเกษตรกรรม อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐานให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี สามารถสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และการประกอบอาชีพอิสระ

ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่มีภาระหน้าที่ในการดูแลนักศึกษาของสถาบันการศึกษาภาคเหนือ 3 ซึ่ง ประกอบด้วยสถานศึกษาที่อยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย พะเยา และลำปาง ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคเชียงราย วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกเชียงราย วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย วิทยาลัยการอาชีพเชียงราย วิทยาลัยการอาชีพเทิง วิทยาลัย

การอาชีพเวียงชัย วิทยาลัยเทคนิคพะเยา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา วิทยาลัยการอาชีพ เชียงคำ วิทยาลัยการอาชีพคอกคำใต้ วิทยาลัยเทคนิคลำปาง วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง วิทยาลัย สारพัดช่างลำปาง วิทยาลัยการอาชีพเกาะคา และวิทยาลัยการอาชีพเถิน รวมทั้งสิ้น 16 สถานศึกษา และได้ตระหนักถึงความสำคัญของข้าราชการครูในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาว่า เป็นผู้ที่มี บทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพให้แก่เยาวชนโดยคำนึงถึงโอกาสทางการศึกษาและ ฝึกอบรมวิชาชีพที่มีคุณภาพให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ชุมชน ท้องถิ่น สนองความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ หากข้าราชการครู สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีก็ย่อมส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนมากเท่านั้น

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ยังพบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับครูอาชีวศึกษาในจำนวน ที่น้อย และไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังว่าปัจจุบันมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัว ข้าราชการครูของสถาบันการอาชีวศึกษา 3 ว่าเป็นไปอย่างไร และมีความสอดคล้องกันมากน้อย เพียงใดหรือไม่ และจะมีวิธีใดบ้างที่จะสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกิดการวางแผนการใช้จ่ายใน ครอบครัวที่เป็นระบบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู ในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครู ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริง และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการ ดำรงชีวิตของครูเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์และเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนให้มี คุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษารายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบัน การอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3

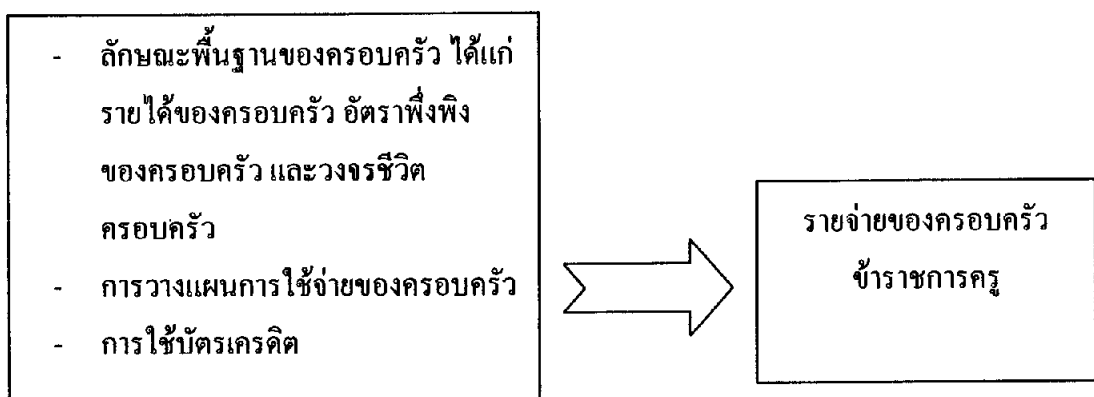
3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู ซึ่งจะครอบคลุมตัวแปร ดังต่อไปนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว ได้แก่ รายได้ของครอบครัว อัตราพึงพิงของครอบครัว และวงจรชีวิตครอบครัว การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว และการใช้บัตรเครดิต

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ประกอบด้วย รายจ่ายของครอบครัว ค่าราชการครู

ตัวแปรอิสระ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

- 4.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวมีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวค่าราชการครู
- 4.2 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวมีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวค่าราชการครู
- 4.3 การใช้บัตรเครดิตมีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวค่าราชการครู

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ครอบครัวค่าราชการครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 รวม 16 สถานศึกษา จำนวน 560 ครอบครัว

5.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

- ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว ได้แก่ รายได้ของครอบครัว อัตราพึงพิงของครอบครัว และวงจรชีวิตครอบครัว

- การใช้บัตรเครดิต

- การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

ตัวแปรตาม

- รายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ครอบครัวข้าราชการครู หมายถึง ครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวหรือคู่สมรส เป็นข้าราชการครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย พะเยา และ ลำปาง รวม 16 สถาบัน

6.2 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลของข้าราชการครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย พะเยา และ ลำปาง รวม 16 สถาบัน ได้แก่ รายได้ของครอบครัว อัตราพึงพิงของครอบครัว และวงจรชีวิตครอบครัว

6.3 รายได้ประจำ หมายถึง รายได้ของหัวหน้าครอบครัว คู่สมรส และบุตร ที่ได้รับเป็นประจำทุกเดือน

6.4 รายได้ไม่ประจำ หมายถึง รายได้อื่นๆนอกเหนือจากเงินเดือนของหัวหน้าครอบครัว คู่สมรส และบุตร ที่ได้รับไม่เป็นประจำทุกเดือน ในการทำวิจัยครั้งนี้ใช้รายได้เฉลี่ยต่อเดือนในช่วง 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2550

6.5 อัตราพึงพิงของครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และอายุ 65 ปีขึ้นไปที่ครอบครัวอุปการะเลี้ยงดู

6.6 วงจรชีวิตครอบครัว หมายถึง ระยะของการเปลี่ยนแปลงชีวิตครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1 ระยะเริ่มต้นครอบครัวยังไม่มีบุตร 2 ระยะครอบครัวขยาย บุตรคนแรกอายุไม่เกิน 20 ปี 3 ระยะครอบครัวอยู่ตัว บุตรคนเล็กอายุเกิน 20 ปี 4 ระยะครอบครัวหดตัว คู่สมรสเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ออนปลาย (อายุ 60 ปีขึ้นไป)

6.7 บัตรเครดิต (Credit card) หมายถึง บัตรสมาชิกที่สถาบันการเงินหรือหน่วยธุรกิจอื่นเป็นผู้ออกผู้ถือบัตรเครดิตสามารถซื้อสินค้าหรือบริการได้โดยชำระเงินค่าสินค้าและ/หรือบริการ

ในภายหลัง ตามเงื่อนไขของการใช้บัตรเครดิต ในการวิจัยครั้งนี้การใช้บัตรเครดิตหมายถึง วงเงินที่อนุมัติ ระยะเวลาการชำระเงิน ยอดใช้จ่าย จำนวนเงินขั้นต่ำที่ชำระ

6.8 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว หมายถึง การที่ครอบครัวจัดทำแผนการใช้จ่ายของ ครอบครัว ในลักษณะของการคาดคะเนเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของครอบครัวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

6.9 รายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู หมายถึง ผลรวมของค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในครอบครัวของข้าราชการครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 โดยรวมรายจ่ายของครอบครัวทั้งหมด รวมทั้งรายจ่ายผูกพันที่ต้องชำระเป็นงวด ๆ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำให้

7.1 ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3

7.2 ข้าราชการครูสามารถนำผลการวิจัยมาพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของตนเองในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันได้

7.3 หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการวางแผนการพัฒนานุเคราะห์ของตนเองทั้งด้านการดำรงชีวิตหรือการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในองค์กรหรือสังคม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของข้าราชการครูซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับรายได้
2. แนวคิดเกี่ยวกับรายจ่าย
3. วงจรชีวิตครอบครัวกับการจัดการทรัพยากรครอบครัว
4. การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
5. บัณฑิตคิดกับรายจ่ายของครอบครัว
6. สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับรายได้

รายได้ประจำของครอบครัวมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตครอบครัวการที่ครอบครัวจะมีรายได้นั้นเกิดจากการทำงานประจำหรืองานในอาชีพซึ่งแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ รายได้ประจำจากการทำงานซึ่งเป็นรายได้ที่แน่นอนและรายได้ไม่ประจำซึ่งไม่แน่นอนโดยทั่วไปแล้วการที่ครอบครัวจะมีรายได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น อายุ การศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ และคุณสมบัติเฉพาะตัว

ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 ได้พัฒนามาจากทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ (Sir John Maynard Keynes) ซึ่งกล่าวไว้ว่าการบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้ แต่เนื่องจากมนุษย์เรามีขีดความสามารถในการบริโภคที่จำกัด ดังนั้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การบริโภคก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย แต่เพิ่มขึ้นช้ากว่ารายได้ จึงทำให้มีเงินเหลือจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสามารถนำมาเก็บเป็นเงินออมได้ (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย 2545 : 75) ครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 มีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับรายได้และความต้องการของสมาชิกในครอบครัวเป็นสำคัญถ้าครอบครัวไหนมีรายได้สูงการบริโภคก็จะสูงไปด้วยครอบครัวที่มีการวางแผนการใช้จ่าย

เพื่อการบริโภคที่พอเพียงและเหมาะสมจะมีเงินเหลือไว้ใช้ในอนาคตหรือเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ถึงแม้ว่ารายได้ของครอบครัวจะไม่มากก็ตาม ถ้ามีการจัดการรายได้ที่ดีและเหมาะสม เป็นการสร้างความมั่นคงและมั่นคงให้กับครอบครัว

ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย (2545 : 69-70) กล่าวว่า ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์มีความสำคัญค่อนข้างมากสำหรับ นำมาใช้ในการอธิบายการหารายได้ของสมาชิกในครอบครัวที่เกิดจากการประกอบกิจการ และการมีรายได้จากการรับจ้างทำงาน ซึ่งรายได้เหล่านี้ จำเป็นจะต้องมีเพื่อสามารถนำไปใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ เช่น ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่ารักษาโรค และที่อยู่อาศัย เป็นต้น ดังนั้น รายได้ จึงหมายถึง สิ่งที่ได้มาแล้วไม่มีพันธะที่จะต้องจ่ายคืน และได้มาจากหลาย ๆ กรณี รายได้ของสมาชิกใน ครอบครัวส่วนใหญ่ได้มาจากการทำงาน ซึ่งอยู่ในรูปของค่าจ้างหรือเงินเดือน รายได้ประเภทนี้ ค่อนข้างแน่นอน และอาจแบ่งรายได้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. รายได้ถาวร
2. รายได้ชั่วคราว

รายได้ถาวร (permanent income) หมายถึง รายได้ที่ได้จากค่าจ้างหรือเงินเดือน เช่น ข้าราชการครู ตราบไคที่ยังทำงานอยู่ โดยไม่ถูกให้ออกหรือเกษียณอายุการทำงาน ไม่ว่าจะก่อนหรือตามกำหนด ก็จะได้รับเงินเดือนทุก ๆ เดือน หรือถูกจ้างที่ทำงานในสถานประกอบการได้รับเงินค่าจ้างทุกเดือนจนกว่าสถานประกอบการจะบอกเลิกกิจการ

รายได้ชั่วคราว (transitory income) หมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้น โดยไม่คาดหมาย หรือเกิดขึ้นเพียงบางครั้งบางโอกาสและจำนวนเงินที่ได้รับในแต่ละครั้งก็ไม่เท่ากันด้วย เช่น การถูกรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล หรือการได้รับเงินอุดหนุนช่วยเหลือ เป็นต้น การจัดการเงินของครอบครัว มีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อสร้างความมั่นคงและมั่นคง (วรรณิ ชลนภาสถิตย์ 2545 : 83-89) ซึ่งต้องเกิดจากการจัดการให้มีรายได้มากกว่ารายจ่าย แต่เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความซับซ้อนซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้และรายจ่ายของครอบครัว ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการรายได้และค่าใช้จ่ายของครอบครัว ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างเงินออมและการลงทุน รายได้ของครอบครัวจึงจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. รายได้ประจำ
2. รายได้ที่มีใช้รายได้ประจำ

รายได้ประจำ หมายถึง รายได้ที่เกิดจากการทำงานประจำหรือจากการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ทำให้มีรายได้ประจำมีลักษณะแตกต่างกัน เช่น อาชีพรับจ้าง/รับราชการ หรือทำธุรกิจ

รายได้ที่มีใช้รายได้ประจำ หมายถึง รายได้ที่มีได้เกิดขึ้นเป็นประจำจากการดำเนินอาชีพตามปกติ รายได้ที่มีใช้รายได้ประจำนั้น แม้จะเกิดขึ้นบ่อยและสม่ำเสมอ แต่ก็ยังไม่สามารถ

เรียกได้ว่าเป็นรายได้ประจำ รายได้ที่มีใช้รายได้ประจำของครอบครัว เป็นรายได้ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากรายได้ประจำ เช่น การลงทุนทำธุรกิจนอกเวลา งานประจำหรือการลงทุนในสินทรัพย์

รายได้ของครอบครัว (Family Income) หมายถึง เงินตรา สินค้าและบริการ ตลอดทั้งความพอใจที่ หมุนเวียนเข้ามาสู่ครอบครัว เพื่อใช้สนองความต้องการของสมาชิกครอบครัวให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (วารุณี วงษา 2545 : 75-77)

ประเภทของรายได้ครอบครัวมีอยู่ 3 ประเภท คือ

1. รายได้ที่เงินหรือเงินรายได้ (Money Income)
2. รายได้แท้ (Real Income)
3. รายได้ทางใจ (Psychic Income)

รายได้ที่เป็นเงินหรือเงินรายได้ หมายถึง ตัวเงิน บาทสตางค์ ซึ่งเข้ามาเป็นสมบัติของครอบครัว ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ อาจจะได้มาในรูปของค่าจ้าง เงินเดือน ดอกเบี้ยหรือเงินปันผล และอื่น ๆ รายได้ประเภทนี้สามารถนำไปเปลี่ยนเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคและบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัว และเหลือเก็บเป็นเงินออมไว้เป็นทุน ใช้จ่ายในวันข้างหน้าหรืออาจจะนำไปลงทุนเพื่อให้เกิดดอกผลต่อไป

รายได้แท้ หมายถึง สินค้าและบริการที่ครอบครัวใช้หรือหามาได้ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อการดำเนินชีวิตประจำวัน รายได้ประเภทนี้บางอย่างครอบครัวอาจได้มา โดยไม่ต้องใช้เงินรายได้แลกเปลี่ยน แต่บางครั้งบางอย่างก็จำเป็นต้องใช้เงินรายได้เป็นเครื่องแลกเปลี่ยน

รายได้ทางใจ หมายถึง ความพอใจที่เราได้รับจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน รายได้ชนิดนี้เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น และจับต้องไม่ได้ แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและสังคมอย่างมีความสุข เพราะเป็นผลทำให้มีสุขภาพจิตดี ทุกคนจะรู้สึกพอใจเมื่อได้รับคำชม ฉะนั้นคำชมเชยที่บุคคลได้รับ จึงเป็นรายได้ทางใจที่เกิดขึ้นได้ โดยไม่ต้องใช้เงินรายได้แลกเปลี่ยน

รายรับของครอบครัว หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ครอบครัวได้รับ เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน จากการทำงานให้แก่ผู้อื่นของบุคคลในครอบครัว (เรืองอุไร ศรีนิลทา และรัชนี लाख โรจน์ 2533 : 43-44) รายรับของครอบครัว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. รายรับที่ไม่เป็นตัวเงิน
2. รายรับที่เป็นตัวเงิน

รายรับที่ไม่เป็นตัวเงิน หมายถึง ทุกครอบครัวจะต้องมีรายรับทั้งสิ้น รายรับบางครอบครัวอาจไม่ใช่ตัวเงินที่เป็นธนบัตร เช่น พืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้รับประทาน เลี้ยงเป็ด ไก่

ไว้ประกอบอาหาร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ครอบครัวรับมาใช้ตัวเงิน แต่สามารถคิดมูลค่าเป็นตัวเงินได้ และรายรับประเภทนี้เป็นรายรับที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของทุกครอบครัว ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท

รายรับที่เป็นตัวเงิน หมายถึง จำนวนเงินทั้งหมดที่ครอบครัว ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ จำนวนเงินส่วนใหญ่ จะได้มาในลักษณะที่เป็นธนบัตร เป็นเหรียญ และผู้ที่ทำรายรับเข้าครอบครัว คือ สมาชิกทุกคนในครอบครัว เงินเป็นทรัพย์สินของครอบครัวที่มีจำนวนจำกัด เงินในที่นี้ ได้แก่ ค่าจ้างหรือเงินเดือนของสมาชิกทุกคนในครอบครัว

สรุปได้ว่า รายได้ ได้มาจากการทำงานของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ทั้งที่ได้จากค่าจ้าง เงินเดือน หรือจากการประกอบธุรกิจอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน แต่เมื่อนำมาประเมินคุณค่าแล้วสามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ เงินที่ได้จากค่าจ้างหรือเงินเดือนถือว่าเป็นเงินรายได้ถาวรที่เป็นพื้นฐานในการนำมาคำนวณ มาคาดคะเนรายได้ รายจ่าย ในอนาคตล่วงหน้าได้ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ผลที่แน่นอนแต่ค่อนข้างที่จะคลาดเคลื่อนไม่มากนัก ถ้าครอบครัวไหนมีการจัดการรายได้ดี คือให้มียาได้มากกว่ารายจ่าย ก็จะทำให้ครอบครัวนั้นมีเงินเหลือเก็บออมไว้ใช้ในอนาคต ถ้ามีมากก็สามารถนำไปลงทุนเพื่อให้เกิดดอกผลต่อได้ แต่ถ้าครอบครัวไหนมีการจัดการรายได้ไม่ดี คือ รายได้ไม่พอกับรายจ่าย เพื่อให้เกิดความสมดุล จึงต้องก่อกอง การก่อกองคือการนำเอาเงินในอนาคตมาใช้ก่อนล่วงหน้า

2. แนวคิดเกี่ยวกับรายจ่าย

สมาชิกในครอบครัวอยู่ในฐานะทั้งผู้ผลิตและบริโภค ครอบครัวเป็นพลังในการบ่มเพาะนิสัยการทำงานและมีความรับผิดชอบ และซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ในฐานะผู้บริโภคถ้าได้รับการจัดการทำให้เป็นผู้บริโภคที่มีคุณภาพ คือรู้เท่าทัน รู้จักเลือกสรรบริโภคอย่างมีประโยชน์ และประหยัดและปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นสินค้าและบริการ ข้อมรู้จักใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลอย่างประมาณอย่างรู้จักพอ (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย และ พูนศิริ วัจนะภูมิ 2545: 17) รายจ่ายของครอบครัวมีมากมายหลายด้านเช่นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ค่าสาธารณูปโภค ค่าเดินทาง และค่าใช้จ่ายส่วนตัวซึ่งมีมากน้อยต่างกันในแต่ละครอบครัว

ความหมายของค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่าย (Expenditure) หมายถึง ค่าใช้จ่ายหรือจำนวนเงินสดที่บุคคลใช้จ่ายออกไป (The Amount of Cash Out) บุคคลมีการใช้จ่ายมากมายเพื่อวัตถุประสงค์ที่ต่าง ๆ กัน เช่น การใช้จ่ายเพื่อดำรงชีวิตประจำวัน (Living expenses) การใช้จ่ายเพื่อซื้อทรัพย์สินต่าง ๆ บางอย่าง (Purchase

of various kinds of assets) ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหล่านี้บางรายก็เป็นค่าใช้จ่ายคงที่ (Fixed expenditures) ต้องจ่ายเท่ากันทุกงวดจำนวนแน่นอน เช่น ค่าผ่อนบ้าน ค่าเบี้ยประกัน ฯลฯ แต่บางรายก็เป็นค่าใช้จ่ายผันแปร (Variable expenditures) คือจำนวนที่ไม่คงที่แน่นอน ผันแปรไปตามเหตุการณ์ความจำเป็น เช่น ค่าอาหาร เสื้อผ้า หรือค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนบันเทิง ค่าใช้จ่ายของบุคคลนั้นจะถือเป็นค่าใช้จ่ายต่อเมื่อรายการนั้นได้จ่ายเงินสดออกไปจริง ๆ

ประเภทของค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายสามารถแบ่งได้หลายประเภทตามการอุปโภคบริโภค แบ่งตามการไม่เป็นตัวเงินและเป็นตัวเงิน และแบ่งตามรายการรายจ่ายต่าง ๆ ของครอบครัว

ค่าใช้จ่ายของครอบครัวไทย แบ่งตามการอุปโภคและบริโภค มี 2 หมวดใหญ่ ๆ ได้แก่

1. ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค หมายถึง รายจ่ายของครอบครัวในด้านต่างๆ โดยแยกเป็น 11 รายการย่อย ได้แก่

1.1 อาหารและเครื่องดื่ม เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าว แป้ง เนื้อสัตว์ นม เนย ไข่ ผลไม้ ผัก น้ำตาล ชา กาแฟ เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ฯลฯ รวมตลอดถึงอาหารสำเร็จรูป และการรับประทานอาหารนอกบ้าน

1.2 เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

1.3 ยาสูบ เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่ ซิการ์ ยานต์

1.4 เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องแต่งกาย

1.5 ที่อยู่อาศัย ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ อุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน ฯลฯ

1.6 การรักษาพยาบาล

1.7 ขนพาหนะและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสื่อสาร ได้แก่ ค่าซื้อขนพาหนะค่าซ่อมแซม ค่าบำรุงรักษา ค่าเดินทางภายในท้องถิ่นและภายนอกท้องถิ่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ

1.8 การบันเทิง การอ่าน และกิจการทางศาสนา ได้แก่ ค่าบัตรผ่านประตู อุปกรณ์กีฬา เครื่องดนตรี หนังสืออ่านที่ไม่เกี่ยวกับการเรียน กิจกรรมทางศาสนา

1.9 การศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าบำรุงการศึกษา ค่าหนังสือและอุปกรณ์ในการเรียน ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา

1.10 ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ได้แก่ ของใช้ส่วนบุคคล เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน สบู่ยัดตัว เครื่องสำอาง ฯลฯ บริการส่วนบุคคล เช่น ค่าตัดผม คัดผม ฯลฯ

1.11 เบ็ดเตล็ด ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งไม่จัดอยู่ใน 10 รายการข้างต้น

2. ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับอุปโภคบริโภค เป็นค่าใช้จ่ายอื่นนอกเหนือจากการซื้อสินค้าและบริการประเภทอุปโภคบริโภค ได้แก่ ค่าภาษี ของขวัญและเงินบริจาค ดอกเบี้ยเงินกู้ ซื้อสลากกินแบ่ง ฯลฯ (จิรพรรณ ชีรานนท์ 2525 : 258)

รายจ่ายของครอบครัว แบ่งตามการไม่เป็นตัวเงินและเป็นตัวเงิน มี 2 ประเภท (เรื่องอุไร ศรีนิลทาและรัชณี ลาขโรจน์ 2532 : 54) คือ

1. รายจ่ายที่ไม่เป็นตัวเงิน เป็นรายจ่ายที่คนทั่วไปคิดไม่ถึงเพราะตัวเองไม่ได้เสียเงินไปแต่คน ๆ นั้นอาจต้องเสียสละความคิด แรงงาน และเวลาในการทำงานให้กับผู้อื่น เช่น การแบ่งปันพืชผักและอาหารให้แก่เพื่อนบ้าน การให้ญาติพักอาศัยในบ้านเรา การช่วยงานพัฒนาหมู่บ้าน ฯลฯ เป็นต้น รายจ่ายดังกล่าวเป็นรายจ่าย ซึ่งถ้าหากตีราคาเป็นค่าของเงินแล้วย่อมมีค่าไม่ใช่น้อย แต่เราจะคิดไปในทางที่เอื้อเพื่อช่วยเหลือกันและไม่ต้องการคิดเป็นเงินตามประเพณีของไทยแต่ดั้งเดิมและควรต้องรักษาไว้

2. รายจ่ายที่เป็นตัวเงิน เป็นรายจ่ายที่เราคุ้นเคยกันมากเพราะเป็นจำนวนเงินที่ครอบครัวใช้ไปเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตให้มีความสุขตามควรแก่ฐานะ รายจ่ายดังกล่าว ต้องใช้ธนบัตร เงินเหรียญ เหรียญกษาปณ์ เช็ค หรือตราพดด้ก็ได้ เพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งที่ต้องการและผู้ที่ทำหน้าที่จ่ายในครอบครัวไทยส่วนใหญ่ได้แก่แม่บ้านนั่นเอง รายจ่ายประเภทนี้หากไม่ควบคุมให้ดีจะเกิดปัญหาได้ง่าย คือ ครอบครัวใดจ่ายเงินมากกว่ารายรับแล้วก็จะเป็นที่ตั้งนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการใช้จ่ายให้เหมาะสมและปฏิบัติตามแผนเพื่อไม่ให้เกิดหนี้สิน

รายการจ่ายประเภทต่าง ๆ ของครอบครัว แบ่งตามรายการรายจ่ายต่าง ๆ ของครอบครัว มีดังนี้

ค่าอาหารและเครื่องคิมที่ไม่มีแอลกอฮอล์ : ทั้งในบ้านและนอกบ้าน

ค่าที่อยู่อาศัยและค่าดูแลรักษา : ค่าเช่าบ้านสำหรับการเช่าบ้านอยู่ ถ้าเป็นบ้านส่วนตัว ได้แก่ ค่าผ่อนส่งบ้าน ค่าปรับปรุง หรือค่าต่อเติม ค่าซ่อมแซม ค่าเก็บขยะ ค่าจ้างตัดหญ้า สนามหญ้า ต้นไม้

ค่าเครื่องเรือนเครื่องใช้ : เฟอร์นิเจอร์ ดวงไฟ เครื่องโต๊ะ เครื่องครัว ค่าเชื้อเพลิง แสงสว่าง และประปา

ค่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย : เสื้อผ้า หมวก รองเท้า ถุงเท้า เครื่องประดับ ค่าซักแห้ง และการดูแลรักษาและค่าจ้างซักอุปกรณ์การซักกรีด ตัดเย็บ และซ่อมแซม

ค่ารักษาพยาบาล: ค่าตรวจโรคและรักษา ค่าทำฟัน ทำแว่นตา

ค่ายานพาหนะ : ค่าโดยสารทุกชนิด ถ้าใช้รถส่วนตัว ได้แก่ ค่าผ่อนส่ง ค่าประกันรถ ค่าน้ำมัน อุปกรณ์ สำหรับรถ ค่าซ่อม ค่าจ้างคนขับรถ

ค่านามยส่วนบุคคล : สบู่ แปรงสีฟันและยาสีฟัน แป้ง เครื่องสำอาง ที่โกนหนวด
น้ำมันใส่ผม ครีมหาผิว ผ้านามย ค่าตัดผม สระผม คัดผม แต่งเล็บ

ค่าการศึกษาและเครื่องเขียน : ค่าเล่าเรียน หรือค่าบำรุงการศึกษา อุปกรณ์การเรียน
ดินสอ ปากกา ชองและกระดาษ เขียนจดหมาย

ค่าสื่อสาร : ค่าโทรศัพท์ โทรเลข แสคมป์

ค่านันทนาการ : ค่าดูภาพยนตร์ กีฬา คนตรี ในบ้าน ได้แก่ เกมต่างๆ เทปเพลง
ถ่านวิทยุ นวนิยาย นิตยสาร หนังสือพิมพ์

ค่าบำรุงต่าง ๆ : สมาชิกสมาคม

ค่าบริจาค : การกุศลต่างๆ ค่าของขวัญ ของตอบแทน

ค่าภาษีรายได้ : ถ้าหักไว้แล้ว ณ ที่จ่ายพอสำหรับเสียในแต่ละปีก็ไม่จำเป็นต้องมี
รายการนี้ในการ ท่างประมาณแต่ถ้าต้องเสียภาษีรายได้เอง รายจ่ายนี้ต้องคงไว้

วิธีการใช้จ่ายของครอบครัวแต่ละครอบครัวอาจจะแตกต่างกันไป ซึ่งพอจะรวบรวม
วิธีการใช้จ่ายได้เป็น 3 แบบด้วยกัน คือ (เพ็ญญา ไร่ปิ่น 2528 : 86)

แบบที่ 1 ใช้จ่ายโดยวางโครงการ หมายถึง การใช้จ่ายไปเรื่อย ๆ โดยไม่คำนึงถึง
อนาคต ต้องการอะไรก็ซื้อ การใช้จ่ายแบบนี้ส่วนมากจะมีใช้เฉพาะต้นเดือน พอปลายเดือนบางครั้ง
เงินก็หมด ดังนั้นปัญหาในเรื่องการกู้ยืมเงินก็มักจะตามมา

แบบที่ 2 แบ่งการใช้จ่ายเป็นเรื่องต่างๆ ประจำเดือน สำหรับวิธีนี้ดีกว่าวิธีแรกเพราะ
บางครอบครัวมีเงินใช้สอยตลอดทั้งเดือนไม่ขาดมือ เช่น แบ่งจ่ายในเรื่องค่าบ้านเช่า ไร่ไร๋ ค่าอาหาร
เช่าไร่ไร๋แต่วิธีนี้จะไม่มีเงินเก็บเป็นก้อน สำหรับซื้อของใหญ่ ๆ ที่ครอบครัวต้องการ เพราะนำไปซื้อ
ของเล็ก ๆ จนเงินหมดเสียก่อน

แบบที่ 3 ใช้จ่ายตามแผนการที่วางไว้ข้างหน้า วิธีนี้เป็นวิธีการใช้เงินแบบประชาธิปไตย
เหมาะสำหรับครอบครัวในยุคปัจจุบัน คือ สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมปรึกษาหารือว่า
ครอบครัวมีความจำเป็นต้องใช้เงินในเรื่องใดบ้าง จึงจะสนองความต้องการของครอบครัวได้ดีที่สุด
มีการวางโครงการของครอบครัวไว้ล่วงหน้าทั้งระยะสั้นและระยะยาว

รายจ่ายประจำครอบครัวที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ รายจ่ายเกี่ยวกับอาหาร อาหารเป็น
สิ่งจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตและเพื่อสุขภาพ บางครอบครัวใช้จ่ายเงินที่หามาได้เป็นค่าอาหารใน
สัดส่วนที่สูงหรือเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายอาจพบว่ามีสัดส่วนสูงที่สุด หรืออาจเทียบเคียงกับ
รายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ซึ่งโดยปกติมักจะเป็นรายจ่ายที่มีสัดส่วนสูงในอันดับต้นของรายจ่าย
ทุกชนิด การใช้จ่ายเพื่ออาหารที่สูงนั้นมีได้หมายความว่าทำให้ครอบครัวมีชีวิตและสุขภาพที่ดี
เสมอไป เพราะหากใช้จ่ายเป็นจำนวนมากแต่ใช้อย่างไม่มีแผนอาจทำให้ครอบครัวมีรายจ่ายรวมทั้ง

สูงจนทำให้รายได้ที่เกิดขึ้นไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย หรือส่งผลให้ครอบครัวไม่สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินและสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวได้ การใช้จ่ายค่าอาหารให้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงคือ การใช้จ่ายให้เหมาะสมกับงบประมาณที่มีอยู่และก่อให้เกิดคุณค่าทางโภชนาการด้วย

แนวทางในการใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายมี 2 ประการ คือ (1) การวางแผนการใช้จ่ายและ (2) วิธีการปฏิบัติในการซื้อ กล่าวคือ ด้านการวางแผนนั้นครอบครัวจะต้องกำหนดงบประมาณให้แน่นอนว่ารายจ่ายค่าอาหารของครอบครัวเป็นสัดส่วนหรือจำนวนเท่าไรของรายได้ งบประมาณที่กำหนดไว้จะต้องจัดสรรเป็นรายละเอียดสำหรับค่าใช้จ่ายแต่ละประเภท การวางแผนการใช้จ่ายนี้ยังรวมถึงการประหยัดงบประมาณในลักษณะของการปรุงอาหารกินเอง แทนการซื้อกินนอกบ้าน การงดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และการงดสูบบุหรี่ การปลูกผักสวนครัวเพื่อใช้ประโยชน์เองซึ่งจะส่งผลดีต่อสุขภาพและช่วยลดค่ารักษาพยาบาลเนื่องจากการเจ็บป่วยที่เกิดจากสารพิษต่างๆ ส่วนรายจ่ายค่าเครื่องนุ่งห่มเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สร้างเสริมบุคลิกภาพของบุคคล จากข้อมูลสถิติการใช้จ่ายที่สำรวจโดยกองสถิติเศรษฐกิจ สำนักงานสถิติแห่งชาติ แม้จะมีค่าเฉลี่ยของการใช้จ่ายเครื่องนุ่งห่มและรองเท้าที่ไม่สูงคือคิดเป็นร้อยละ 3.8 ของรายได้ก็ตาม แต่เนื่องจากเป็นรายจ่ายที่มีโอกาสผันแปรได้มากเพราะเสื้อผ้าและรองเท้าเป็นสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงตามแฟชั่นกระแสนิยมมีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายการเลือกใช้ตามความนิยมของสังคมย่อมต้องเปลี่ยนแปลงทำให้สิ้นเปลืองมากขึ้น เช่นเดียวกับการเลือกใช้ของคิ่อมต้องจ่ายแพงขึ้น ครอบครัวควรกำหนดงบประมาณเพื่อการใช้จ่ายกับเสื้อผ้า ในทางปฏิบัติแม้จะเป็นการยากที่จะกำหนดจำนวนเงินที่แน่นอนแต่การประมาณการก็ยังสามารถทำได้ หลายคนจัดสรรงบประมาณในลักษณะของการตัดชุดใหม่ หรือซื้อชุดใหม่ทุก ๆ 2 เดือน ในกรณีครอบครัวกำหนดงบประมาณจะทำได้ยากขึ้น แต่การจัดทำตารางความต้องการของแต่ละบุคคลก็สามารถกำหนดงบประมาณได้เช่นกัน หรือหลายคนใช้แนวทางในการจัดหาโดยลงทุนซื้อจักรเย็บผ้า และใช้ความสามารถพิเศษของตนในการผลิตเพื่อสวมใส่เอง แนวทางด้านการวางแผนจึงเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ส่วนการปฏิบัติในการซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้เงินให้คุ้มค่า จำนวนเงินที่จัดสรรจัดมีประโยชน์สูงสุดถ้าสามารถซื้อเสื้อผ้าที่มีคุณภาพกว่าในราคาเดียวกัน ดังนั้นการปฏิบัติในการซื้อจึงต้องเน้นในเรื่องของการเปรียบเทียบจากผู้ขายหลายแห่ง การให้บริการทั้งก่อนและหลังซื้อ เช่น การให้ทดลองสวมใส่ การแก้ไขเมื่อมีปัญหา และความเรียบร้อยของงานแต่ทั้งนี้การจัดซื้อจะต้องไม่เกินประมาณที่กำหนดไว้

สิ่งที่จะช่วยให้ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเสื้อผ้าเป็นไปตามแผน คือ บุคคลจะต้องรู้จักการดูแลรักษาเพื่อยืดอายุการใช้งานของเสื้อผ้า ส่วนรายจ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภค ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่

มาจากการใช้เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการอำนวยความสะดวกและความสะดวกสบายให้แก่ครอบครัว เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องทำน้ำอุ่น เตาอบ เตาไมโครเวฟ เป็นต้น ค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าโทรศัพท์เป็นค่าใช้จ่ายที่ผันแปรตามลักษณะการใช้งานแต่ทั้งนี้ก็มีได้หมายความว่า การประหยัดค่าสาธารณูปโภคจะเกิดจากการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกให้น้อยลงเพียงวิธีเดียวเท่านั้น การควบคุมค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภคจะต้องดำเนินการทั้งการเลือกซื้อและการใช้งานของเครื่องใช้และอุปกรณ์ การวางแผนจึงเป็นการคิดอย่างรอบคอบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดหาที่ต้องพิจารณาทั้งราคา คุณภาพ การให้บริการและค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้งาน ส่วนการปฏิบัติขณะใช้งานนั้น หากทำได้อย่างเหมาะสมจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้มาก

หลายครอบครัวขาดการควบคุมการใช้งานของสิ่งอำนวยความสะดวก ก่อให้เกิดความสิ้นเปลืองทำให้ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภคของครอบครัวสูง การควบคุมการใช้งานเพื่อปฏิบัติให้ถูกวิธีจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการได้รับความสุข ความสะดวกสบายและประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งวิธีการใช้งานของเครื่องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ถูกต้องนอกจากจะช่วยให้เกิดการประหยัดแล้วยังช่วยยืดอายุการใช้งานของทรัพย์สินเหล่านั้นด้วย ส่วนรายจ่ายเกี่ยวกับการเดินทางคนจำนวนไม่มากนักที่โชคดีมีที่อยู่อาศัยใกล้สถานที่ทำงาน หลายคนต้องใช้เวลามากกับการเดินทางไปทำงาน ซึ่งอาจเป็นเพราะบ้านไกลอยู่ในบริเวณที่มีการจราจรคับคั่ง หรือบ้านอยู่ในทำเลที่การเดินทางซับซ้อนหลาย ๆ คนตัดสินใจเช่าอพาร์ทเมนต์อยู่ใกล้ที่ทำงานเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางในแต่ละวันและกลับบ้านเฉพาะวันสุดสัปดาห์ ขณะที่อีกหลายครอบครัวหาซื้อบ้านใหม่ให้อยู่ในบริเวณที่สะดวกกับการเดินทางของสมาชิกทุกคน ครอบครัวในชนบทอาจมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพาหนะที่ไม่สูงมากนักเพราะสามารถใช้ยานพาหนะเป็นรถจักรยานถีบ รถจักรยานยนต์ หรือแม้แต่รถยนต์ได้โดยไม่ต้องเผชิญสภาวะของการจราจรที่คับคั่งมากนัก ทำให้ลดภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพาหนะไปได้มาก

ครอบครัวที่อยู่ในเมืองใหญ่ ๆ มักต้องเผชิญสภาวะของการจราจรที่คับคั่ง การเดินทางต้องใช้เวลาแม้จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้เลือก เช่น รถจักรยานยนต์รับจ้าง รถแท็กซี่ รถโดยสารประจำทาง รถโดยสารประจำทาง รถไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งการใช้บริการรถแต่ละชนิดจะมีค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน หลายครอบครัวซื้อรถยนต์และเลือกโรงเรียนให้บุตรศึกษาในบริเวณที่อยู่เส้นทางเดียวกันเพื่อความประหยัด และสะดวกในการเดินทาง หลายครอบครัวเลือกใช้บริการที่ช่วยประหยัดเวลาและลดความเหน็ดเหนื่อยในการเดินทาง เพื่อทำงานพิเศษสำหรับเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

แต่ก็มีหลายครอบครัวที่ไม่เคยวางแผนการใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทาง ทำให้ครอบครัวต้องใช้จ่ายเงินรายได้เป็นจำนวนที่สูงเกินความจำเป็น ส่วนรายจ่ายส่วนตัวหรือรายจ่าย

ส่วนบุคคลประกอบด้วยรายการต่าง ๆ มากมาย เช่น ค่าตรวจสุขภาพ ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง ค่าเสริมสวย ค่าสมาชิกศูนย์สุขภาพ ค่านิตยสารหรือวารสาร ค่าใช้จ่ายอุปกรณ์การเล่นกีฬา ค่าของขวัญ ค่าภาษีสังคม เป็นต้น ค่าใช้จ่ายแต่ละรายการแม้จะมีจำนวนไม่มากนักแต่เมื่อรวมหลาย ๆ รายการเข้าด้วยกันแล้ว ค่าใช้จ่ายส่วนตัวอาจมีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเครื่องนุ่งห่ม ดังสถิติของกองสถิติเศรษฐกิจ สำนักสถิติแห่งชาติที่ระบุจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนในส่วนที่เป็นค่าตรวจรักษาพยาบาลและรายจ่ายส่วนบุคคลมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 5.4 ของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ขณะที่ค่าใช้จ่ายเครื่องนุ่งห่มและรองทำคิดเป็นร้อยละ 3.8 ของรายได้ ค่าใช้จ่ายหลายรายการดูเหมือนจะไม่มีควมจำเป็นที่จะต้องใช้จ่าย

หากวิเคราะห์ให้ละเอียดขึ้นจะพบว่ามีความจำเป็นและควรแก่การใช้จ่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาฟัน ซึ่งอาจต้องทำการตรวจทุก ๆ 6 เดือนหรืออย่างน้อยปีละครั้ง การเป็นสมาชิกศูนย์สุขภาพ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีที่พักผ่อนและออกกำลังกายเพื่อให้สุขภาพแข็งแรง การใช้จ่ายเพื่อความบันเทิงจะช่วยให้ผ่อนคลายความเครียด เป็นต้น รายจ่ายส่วนตัวนั้นอาจมีการกำหนดขอบเขตของค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันไป โดยบางครอบครัวอาจกำหนดให้มีเพียงรายการเฉพาะที่เกี่ยวกับบุคคลเท่านั้น เช่น การเสริมสวยที่ประกอบด้วยค่าทำผม คัดผม เครื่องสำอาง ส่วนที่เหลือถือเป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ โดยการจัดกลุ่ม ในวิธีหลังค่าใช้จ่ายอื่นๆ จึงอาจมีสัดส่วนที่สูงเพราะรวมรายการต่าง ๆ ที่ยังมีได้ถูกกำหนดมาก่อนการใช้จ่ายในลักษณะของการเข้าเรียนในหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมหรือพัฒนาอาชีพจึงถูกจัดอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย (วรรณิ ชลนภาสติศย์ 2545 : 92)

สรุปแล้วค่าใช้จ่ายของครอบครัวจะประกอบด้วยรายจ่ายด้านอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าสาธารณูปโภค ค่าเดินทาง และค่าใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งค่าอาหารจะเป็นรายจ่ายที่มีสัดส่วนสูงเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายส่วนอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายจะมากหรือน้อยต่างกันในแต่ละครอบครัวตามสภาพและวิถีการดำเนินชีวิตของครอบครัวนั้น ๆ

สาเหตุที่ทำให้การบริโภคของแต่ละครอบครัวแตกต่างกันมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นตัวแปรดังต่อไปนี้

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยเพศ คือ เพศชายและเพศหญิง อายุของข้าราชการครุมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ (เงินเดือน) ถ้าข้าราชการมีอายุน้อยจะมีรายได้ต่ำกว่าข้าราชการที่มีอายุมาก (จิรพรรณ ชีรานนท์ 2541: 355) การศึกษาสามารถใช้เป็นเกณฑ์เบื้องต้นของการกำหนดรายได้ของแต่ละบุคคล จำนวนสมาชิกในครอบครัวในครอบครัวเพิ่มขึ้นแต่รายได้เท่าเดิมถ้าไม่มีการจัดการที่ดีจะทำให้รายรับกับรายจ่ายไม่สมดุลกันอีกทั้งถ้าครอบครัวอุปการะบุคคลนอกครอบครัวหรือมีบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และอายุ 65 ปี ซึ่งถือเป็นอัตราพึ่งพิงของครอบครัวทำให้ครอบครัวมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น

3.2 ด้านรายได้ รายได้ หมายถึง รายได้ประจำของครอบครัวเป็นรายได้ที่เกิดจากการทำงานประจำหรืองานในอาชีพ ซึ่งแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ (วรรณิ ชลนภาสถิตย์ 2545 : 83) คือ (1) รับจ้างหรือรับราชการ และ (2) การทำธุรกิจ รายได้ที่เกิดจากการรับจ้างหรือรับราชการคือ ค่าแรงและเงินเดือน ส่วนรายได้จากการทำธุรกิจคือกำไร โดยทั่วไปแล้วรายได้ของแต่ละครอบครัวจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ เช่น อายุ อายุของแต่ละบุคคลมี ความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้โดยเฉพาะข้าราชการครูที่มีอายุน้อยและการศึกษาเป็นเกณฑ์เบื้องต้นในการกำหนดรายได้ของแต่ละบุคคล ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสที่จะได้รับรายได้มากขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดอัตราเงินเดือนของข้าราชการ

3.3 ด้านวงจรชีวิตครอบครัว การดำเนินชีวิตครอบครัวจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เริ่มตั้งแต่การสร้างครอบครัว จากการแต่งงานหรืออยู่ด้วยกันของกลุ่มสมรสไปสู่การมีบุตร จนกระทั่ง บุตรสามารถพึ่งตนเองได้และแยกออกจากครอบครัว (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ 2545 : 9-12) กลุ่มสมรสจึง เข้าสู่การใช้ชีวิตคู่ ที่ปลอดภาระและต่อเนื่องไปจนถึงช่วงเกษียณอายุและบั้นปลายชีวิตของกลุ่มสมรส การดำเนินชีวิตครอบครัวจะสิ้นสุดลงเมื่อคู่สมรสทั้งสองฝ่ายตายจากกัน วงจรชีวิตครอบครัว แบ่งออกได้เป็น 4 ระยะคือ (1) ระยะครอบครัวเริ่มต้น (2) ระยะครอบครัวขยาย (3) ระยะครอบครัวอยู่ตัวหรือเริ่มหดตัวและ (4) ระยะครอบครัวหดตัว

- ระยะครอบครัวเริ่มต้น เป็นระยะแรกของการสร้างครอบครัวสามีภรรยาควรมี การวางแผนการ ใช้จ่ายร่วมกัน โดยการตั้งเป้าหมายชีวิตในอนาคตทั้งระยะสั้นและระยะยาว ช่วง ระยะนี้ของแต่ละครอบครัวจะสั้นยาวไม่เท่ากัน ถ้าสามีและภรรยามีการวางแผนการจัดการรายได้ที่ดี จะทำให้ครอบครัวมีเงินเหลือออมได้มากกว่าทุกระยะของวงจรชีวิตครอบครัวเพราะยังไม่มีบุตร

- ระยะครอบครัวขยายเป็นระยะที่ครอบครัวเริ่มมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น นับเป็นช่วง ระยะของวงจรชีวิตครอบครัวที่ยาวนานมากกว่าระยะอื่น โดยเฉพาะครอบครัวที่มีบุตรหลายคน บุตรแต่ละคนมีความต้องการเฉพาะที่แตกต่างกัน แต่รายได้ของครอบครัวมีจำกัด ระยะครอบครัว ขยายเป็นระยะที่มีภาระในการใช้จ่ายสูงกว่าระยะอื่น ๆ โดยเฉพาะการศึกษาของบุตร ถ้าครอบครัว ไม่มีจัดการรายได้ที่ดีและเหมาะสมจะทำให้รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย

- ระยะครอบครัวอยู่ตัว เป็นระยะที่บุตรคนเล็กแยกตัวออกจากบ้านเพื่อประกอบ อาชีพหารายได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งรายได้จากครอบครัวเป็นการแบ่งเบาภาระทางการเงินของ ครอบครัว ระยะครอบครัวอยู่ตัวถือได้ว่าเป็นระยะที่ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเริ่มดีขึ้น เพราะรายจ่ายลดลง ถ้าครอบครัวมีการจัดการรายได้ที่ดีจะทำให้มีเงินเหลือออมไว้เพื่ออนาคต เพิ่มขึ้น

- ระยะเวลาครบถ้วนแล้ว เป็นระยะที่สมาชิกในครอบครัวลดจำนวนลง เนื่องจากบุตรเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น รายได้จากการประกอบอาชีพเริ่มลดลง เมื่อเข้าสู่ช่วงเกษียณอายุราชการ สุขภาพร่างกายเริ่มเสื่อมถอย ครอบครัวควรมีการจัดวางแผนการจัดการรายได้เพิ่มขึ้นในเรื่องการดูแลสุขภาพและการรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยจะได้ไม่เดือดร้อน

3.4 ด้านการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว หมายถึง ครอบครัวมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการวางแผนทางการเงินของครอบครัวจึงเป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการเงินของครอบครัวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ วัตถุประสงค์เปรียบเสมือนธงหรือเส้นชัยที่ครอบครัวต้องการ ไปให้ถึงระยะเวลาที่ใช้อาจแตกต่างกันในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่สามารถทำให้บรรลุได้ง่ายหรือยากในการวางแผนการเงินของครอบครัวจึงเป็นการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของครอบครัว เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (วรรณิ ชลนภาสถิตย์ 2545 : 143)

3.5 ด้านการใช้บัตรเครดิต การใช้บัตรเครดิตของครอบครัวเพื่อการบริโภคและบริการ เพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการที่สมาชิกในครอบครัวต้องการ โดยการนำมาใช้ก่อนแล้วผ่อนชำระเงินในภายหลัง การบริโภคสินค้าโดยการใช้นี้บัตรเครดิตในปัจจุบันเป็นที่นิยมกันมากเพราะสะดวกสบายไม่ต้องพกพาเงินสดติดตัวไปเป็นจำนวนมาก ยังมีการใช้ผ่านบัตรเครดิตมากเท่าใดก็เท่ากับเป็นการนำเอารายได้ในอนาคตมาใช้ก่อน (ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ 2542 : 8) ครอบครัวจะใช้บัตรเครดิตมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความมั่นใจว่าจะสามารถแบกภาระการชำระหนี้ได้เท่าใด ครอบครัวจะมีความมั่นใจมากถ้ามีเงินทุนเก็บสะสมสำรองไว้ ใช้จ่าย ปริมาณเงินรายได้ของแต่ละครอบครัวไม่เท่ากัน จึงมีผลทำให้ลักษณะนิสัยในการใช้บัตรเครดิตแตกต่างกันออกไป (วารุณี วงษา 2545 : 101) การใช้บัตรเครดิตในครอบครัวทำให้ได้รับความสะดวกสบายและไม่ต้องใช้เงินสด แต่ก็มีผลเสียที่พึงระวังคือมักจะจ่ายเกินกำลังเงินรายได้ทำให้ครอบครัวมีหนี้ที่ต้องชำระเพิ่มขึ้น

การใช้จ่ายเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับความพอใจสูงสุดจากรายได้ที่มีจำกัด เพราะสินค้าและบริการแต่ละชนิดให้ได้ประโยชน์ต่อผู้บริโภคในลักษณะที่ต่างกัน เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ในแง่ของการดำรงชีวิตเพื่อความสะดวกสบาย เช่น รถยนต์ เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า ตู้เย็นหรือสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น น้ำหอม เครื่องประดับ เครื่องสำอาง มนุษย์มีความต้องการสินค้าและบริการต่าง ๆ มากมายแต่รายได้ที่จะนำมาใช้จ่ายมีจำกัด (รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล 2528 : 21) ทำให้ไม่สามารถซื้อสินค้าและบริการได้ทุกชนิดตามที่ต้องการ

ทฤษฎีการบริโภค หมายถึง การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด โดยที่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด (วันทนีย์ ภูมิภราคม สมยศ อวเกียรติ และทับทิม วงศ์ประยูร

2538 : 45) ในฐานะผู้ผลิตควรผลิตอย่างไร เพื่อให้ได้รับกำไรสูงสุด และผู้บริโภคควรบริโภคอย่างไรจึงจะได้รับความพอใจสูงสุด เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค ในการบริโภคสินค้าและบริการว่า

1. ผู้บริโภคมีหลักเกณฑ์การตัดสินใจในการซื้อสินค้าและบริการจากรายได้ที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไร
2. เหตุใดผู้บริโภคโดยทั่วไป จึงซื้อสินค้าและบริการมากขึ้นเมื่อของนั้นราคาถูกลงและซื้อสินค้าบริการน้อยลงเมื่อราคาแพงขึ้น

แต่เนื่องจากมนุษย์มีขีดความสามารถในการบริโภคที่จำกัด ครอบครัวของข้าราชการครู ก็เป็นส่วนหนึ่งของการบริโภค เมื่อมีรายได้จำกัด แต่มีการบริโภคในการซื้อสินค้าและบริการ ในรูปแบบหลาย ๆ อย่าง โดยการนำสินค้าไปใช้ก่อนแล้วค่อยผ่อนชำระในภายหลัง ซึ่งในปัจจุบันนิยมกันเป็นอย่างมาก (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย 2540 : 42) ถ้ารายได้เพิ่มขึ้น ครอบครัวมีการจัดการรายได้ดี คือมีเงินรายได้มากกว่ารายจ่าย ก็จะทำให้ครอบครัวมีเงินออมไว้ใช้เพื่อดำรงชีวิตในอนาคตทฤษฎีการบริโภคนั้นมีอยู่หลายทฤษฎี (ประเสริฐศักดิ์ บุญตระกูลพูนทวี 2543 : 17) ที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1. ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ (absolute income theory) กล่าวว่า ทั้งการออมและการบริโภคต่างก็ขึ้นอยู่กับรายได้ที่เหลือสำหรับจับจ่ายใช้สอยหลังจากหักภาษีแล้ว หรือรายได้ที่อยู่ในมือบุคคล (disposable income) รายได้ส่วนที่เหลือจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งจะใช้เพื่อการบริโภค และ อีกส่วนหนึ่งจะเป็นการออม

2. ทฤษฎีรายได้สัมพัทธ์ (relative income theory) ของ Duesenberry กล่าวว่า ตัวกำหนดสัดส่วนของรายได้ที่ใช้จ่ายไปเพื่อการบริโภคนั้น ไม่ใช่ระดับรายได้ของครัวเรือน ในขณะใดขณะหนึ่ง แต่เป็นระดับรายได้ของครัวเรือน เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ของเพื่อนบ้าน หรือของครัวเรือนอื่นที่ผู้บริโภคมักจะเปรียบเทียบกับ

3. ทฤษฎีรายได้ถาวร (permanent income theory) ของ Friedman ซึ่งไม่เห็นด้วยกับการใช้รายได้ในขณะใดขณะหนึ่งเป็นตัวกำหนดระดับการบริโภค เขาเห็นว่าควรจะใช้รายได้ถาวร (permanent income) ซึ่งเป็นระดับรายได้เฉลี่ยที่ผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับในระยะยาว รายได้ถาวรของผู้บริโภคแต่ละคนก็ย่อมแตกต่างกันไปตามระยะเวลาและการมองการณ์ไกลของผู้บริโภคเอง Friedman แบ่งรายได้และรายจ่ายในการบริโภคในแต่ละปีออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ส่วนที่ถาวร (permanent)
2. ส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปชั่วคราวโดยไม่คาดฝัน (transitory) เช่น ถูกล็อตเตอรี่ (ทางบวก) หรือทำเงินหาย (ทางลบ)

ในระยะยาว ส่วนที่เพิ่มขึ้นชั่วคราวและส่วนที่ลดลงชั่วคราวของรายได้จะหักลบกันไป เหลือแต่ส่วนที่ถาวรทฤษฎีรายได้ถาวรกล่าวว่า รายจ่ายในการบริโภคส่วนที่ถาวรจะขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร และเป็นสัดส่วนคงที่ของรายได้ถาวร สัดส่วนนี้จะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น อัตราดอกเบี้ย อัตราส่วนระหว่างทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของกับทรัพย์สินรวม และรสนิยม แต่เป็นอิสระจากระดับ รายได้ถาวร ส่วนรายจ่ายในการบริโภคที่เกิดขึ้นชั่วคราว จะไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ที่เพิ่มขึ้น หรือลดลงชั่วคราว หมายความว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงโดยไม่คาดฝัน จะมีผลทำให้การออมเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามเป็นจำนวนเท่ากัน ในทฤษฎีรายได้ถาวรจะมีแต่ฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว เพราะการเปลี่ยนแปลงของการบริโภคเมื่อรายได้เปลี่ยนจะเหมือนกันทั้งในระยะสั้นและระยะยาว คือขึ้นอยู่กับรายได้ส่วนที่ถาวร

ทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ สามารถอธิบายได้ว่า มนุษย์ทุกคนมีความจำเป็นที่จะต้องบริโภค ไม่ว่าจะมียาได้มากหรือน้อยก็ตาม จำเป็นจะต้องมีการบริโภคเหมือนกันหมดในการบริโภคของบุคคลหรือครอบครัวนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น รายได้ อาชีพ จำนวนสมาชิก เป็นต้น

ทฤษฎีการบริโภคของแอนโด และโมดิกลีอานี (Ando and Modigliani 1963 : 55-84 อ้างถึงใน ชุมพร ศาสตราวาท : 2540-56) ซึ่งร่วมกันพัฒนาทฤษฎีการใช้จ่ายของผู้บริโภคบนพื้นฐานวัฏจักรของรายได้ (Life cycle income) โดยมีสมมติฐานว่า บุคคลประสงค์ที่จะแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุดในการบริโภค ในแต่ละช่วงเวลา ตลอดชั่วอายุของเขา โดยคำนึงถึงรายได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่คาดว่าจะได้รับตลอดชั่วอายุ มากำหนดการบริโภคในขณะใดขณะหนึ่งที่รายได้ที่บุคคลได้รับจะมีความผันผวนไปตามช่วงของอายุ ดังนั้นการออมที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างรายได้กับการบริโภคตามช่วงของอายุแต่ละบุคคล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค (ฌรงค์ศักดิ์ ธนพิบูลย์ชัย 2545 : 76) ซึ่งอาจจำแนกได้ 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม (objective factors)
2. ปัจจัยที่เป็นนามธรรม (subjective factors)

ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม ได้แก่

- ระดับราคาสินค้า ถ้าสินค้าราคาต่ำ ระดับการบริโภคจะเพิ่มขึ้น แต่ถ้ำระดับราคา สินค้าสูงขึ้น ผู้บริโภคก็จะลดการบริโภคลง
- การให้สินเชื่อในการบริโภคหรือระบบผ่อนส่ง ซึ่งจะช่วยให้บุคคลที่มีรายได้ไม่เพียงพอ สามารถบริโภคสินค้าได้โดยการผ่อนส่ง

- ขนาดของสินทรัพย์ ผู้ที่มีสินทรัพย์มากสามารถกำหนดการบริโภคได้มากกว่า ผู้ที่มีสินทรัพย์น้อย

- การกระจายรายได้ของสังคม บุคคลที่มีรายได้สูงมักใช้จ่ายรายได้ในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับรายได้ ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีรายได้ต่ำแต่มีการใช้จ่ายในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้ที่เขาได้รับ

ปัจจัยที่เป็นนามธรรม ได้แก่

- อุปนิสัยของตัวบุคคล บางคนอาจทำตัวฟุ่มเฟือย มีรสนิยมในการบริโภคสูง มีการใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย มีรายได้เท่าไรใช้หมดโดยไม่คำนึงถึงอนาคต บุคคลเหล่านี้จะมีการบริโภคค่อนข้างสูง อาจเป็นหนี้เป็นสินเพราะไม่มีเงินสำรองเก็บไว้ในอนาคต

- แรงกดดันทางสังคม (Social pressure) เช่น ลัทธิเลียนแบบ โดยการเห็นเพื่อนบ้าน มีอะไรก็ต้องมีตาม เพื่อไม่ให้หน้าเพื่อนบ้าน เช่น มีรถยนต์ราคาแพง ถึงแม้ว่าตนเองไม่มีความจำเป็นต้องใช้หรือมีรายได้ไม่พอที่จะซื้อหา ทำให้ต้องกู้หนี้ยืมสินบุคคลอื่นมา หรือการเลือกบริโภคในสถานที่ที่คิดว่าจะทำให้ฐานะตนเองสูงขึ้น เช่น กัดดาการหรือห้องอาหารในโรงแรมหรู ทำให้ต้องเสียด่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น ทฤษฎีการบริโภค เอนเกลได้ศึกษาเกี่ยวกับแบบสอบถามการใช้จ่ายรายได้ของกลุ่มแรงงาน และได้พิมพ์ออกเผยแพร่ เมื่อปี ค.ศ.1875 ได้สรุปหลักการใช้จ่ายรายได้ของบุคคลไว้เป็น 4 ประการ ดังนี้ (ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ 2535 : 206)

1. เมื่อครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น เปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารจะลดลง
2. เมื่อครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น เปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบ้าน เช่น ค่าเช่าบ้านจะคงเดิม
3. เมื่อครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น เปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มจะคงเดิม
4. เมื่อครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น เปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับรายการอื่น เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ การศึกษา การรักษาพยาบาล การออม และอื่น ๆ จะเพิ่มขึ้นด้วย

3. วงจรชีวิตครอบครัวกับการจัดการทรัพยากรครอบครัว

การเริ่มต้นชีวิตครอบครัวทั่ว ๆ ไปจะเริ่มต้นด้วยการแต่งงานของหญิงชายหรือการตกลงใจมาอยู่ร่วมกัน เพื่อเป้าหมายเดียวกันของการใช้ชีวิตคู่ การมีบุตร การอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตร จนกระทั่งบุตรมีอาชีพและแต่งงานแยกครอบครัวไป การดำเนินชีวิตครอบครัวจึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตครอบครัวไปตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว

ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงภายนอกครอบครัวที่ทำให้ครอบครัวต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและการทำหน้าที่ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน เพื่อให้ครอบครัวอยู่ในภาวะสมดุล และดำเนินชีวิตได้อย่างผาสุก

ครอบครัวแต่ละครอบครัวจะมีการกิจของการดำเนินชีวิตครอบครัวตามบทบาทหน้าที่ของครอบครัวในอันที่จะตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นบทบาทของครอบครัวต่อครอบครัว และสืบทอดกระบวนการทางสังคม-วัฒนธรรมที่ครอบครัวอาศัยอยู่ โดยเป็นบทบาทของครอบครัวต่อสังคม หากจะแบ่งหน้าที่ของครอบครัวที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตครอบครัวอย่างกว้าง ๆ แบ่งได้เป็น 3 ส่วน (ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ และคาราวรรณ ธรรมารักษ์ 2534 : 189) คือ

ในส่วนของสังคม-วัฒนธรรม ก็คือหน้าที่ของครอบครัวที่จะเลี้ยงดู อบรมเด็กหรือสมาชิกให้มีความสุขตามวัย เติบโตเป็นคนมีคุณภาพ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่จะอยู่กับคนอื่นอย่างมีความสุข

ในส่วนของเศรษฐกิจ ครอบครัวก็มีหน้าที่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีคุณภาพ มีการงานอาชีพที่สุจริต รับผิดชอบต่อการงาน มีการคิดค้นสร้างสรรค์ในการงาน มีเหตุผลในการตัดสินใจเลือก

ในส่วนของการเมืองการปกครอง ครอบครัวก็ต้องเป็นฐานในการฝึกเด็กให้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันแบบมีกติกา รู้จักหน้าที่ สิทธิ และมีความเคารพกัน มีการสื่อสารรับฟังกันและกัน มีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย

จิตตินันท์ เคชะกุลปต์ (2545: 6-12) ได้ให้ความหมายคำว่าวงจรชีวิตครอบครัว (family life cycle) หมายถึง ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงชีวิตครอบครัวจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง โดยเริ่มต้นจากการแต่งงานของชายหญิงและสิ้นสุดลงที่การจากไปของกลุ่มสมรส โดยมีลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตครอบครัวอย่างชัดเจนแบ่งออกเป็น 4 ระยะเวลาคือ 1. ระยะเวลาครอบครัวเริ่มต้น 2. ระยะเวลาครอบครัวขยาย 3. ระยะเวลาครอบครัวอยู่ตัวหรือเริ่มหดตัว 4. ระยะเวลาครอบครัวหดตัว

การแบ่งระยะของวงจรชีวิตครอบครัวมีแตกต่างกันหลากหลายขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น หากแบ่งแบบกว้าง ๆ โดยคำนึงถึงการเติบโตของครอบครัว (Nickell, Rice and Tucker 1986 : 19) จะแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเวลาครอบครัวเริ่มต้น (the beginning family stage) 2) ระยะเวลาครอบครัวขยายตัว (the expanding family stage) 3) ระยะเวลาครอบครัวหดตัว (the contracting family stage) ทั้งนี้มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งระยะเหล่านี้ออกเป็นระยะย่อย ๆ เพิ่มขึ้นอีก โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งเมื่อนำระยะเหล่านี้มาเปรียบเทียบกับกันจะพบว่า มีความคล้ายคลึงกันตรงที่เริ่มต้นวงจรชีวิตครอบครัวจากการที่หญิงชายแต่งงานหรือสมรสกันจนตั้งครรภ์เริ่มมีลูก (ระยะเวลาครอบครัวเริ่มต้น) ต่อมาเป็นช่วงเวลาที่ถูกเติบโต

และเข้าโรงเรียน (ระยะครอบครัวขยายตัว) จนกระทั่งลูกสำเร็จการศึกษาและแต่งงานแยกครอบครัวไป (ระยะครอบครัวหดตัว) ทั้งนี้หากพิจารณาการใช้ชีวิตของกลุ่มสมรสเป็นเกณฑ์ การสิ้นสุดวงจรชีวิตครอบครัวจะเกิดขึ้นได้เมื่อกลุ่มสมรสอยู่ในวัยชราหรือตายจากกัน

การแบ่งช่วงระยะวงจรชีวิตครอบครัวโดยใช้ลักษณะการเงินของครอบครัวเป็นเกณฑ์ (สุขใจ น้าผุค 2539 : 12) มีรายละเอียดดังนี้

1. **ระยะเริ่มตั้งครอบครัว (The beginning family)** ระยะนี้ครอบครัวเพิ่งแต่งงานใหม่ ยังไม่มีบุตร แต่ละฝ่ายมีรายได้ไม่มากนัก อาจมีทรัพย์สินเดิมอยู่บ้าง เช่น รถยนต์ หรือ เงินออมจำนวนหนึ่ง หรือบางคนอาจเริ่มต้นด้วยการเป็นหนี้ก็มี ในช่วงนี้ความจำเป็นในการใช้เงินของครอบครัวยังมีน้อย การใช้จ่ายสำหรับอาหาร เสื้อผ้า มีไม่มากนัก การพักผ่อนบันเทิงมีอยู่บ้าง เนื่องจากมีเวลาว่าง ในระยะนี้เป็น โอกาสดีที่จะซื้อหาของใช้จำเป็นสำหรับครอบครัวและออมไว้สำหรับยามฉุกเฉิน หรือเก็บออมเพื่อจะมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

2. **ระยะขยายครอบครัว (The expanding family)** ช่วงนี้เริ่มต้นจากเมื่อเริ่มมีบุตร จนถึงระยะที่บุตรเข้าสู่วัยรุ่น ระยะนี้ครอบครัวต้องมีภาระการใช้จ่ายสูง ขณะเดียวกันความสามารถในการหารายได้ของครอบครัวในช่วงนี้ก็สูงด้วย รายจ่ายส่วนใหญ่ ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า การรักษาพยาบาล การศึกษาของบุตร และจะมีการวางแผนการใช้จ่ายเพื่อสร้างหลักประกันให้แก่ครอบครัว ซึ่งได้แก่ การประกันชีวิตที่ให้ความคุ้มครองถึงบุตรด้วย การซื้อบ้านเป็นของตนเอง ตลอดจนการเก็บออมไว้สำหรับการศึกษาชั้นสูง (อุดมศึกษา) ของบุตรในอนาคต

3. **ระยะการแยกย้ายครอบครัว (The launching family)** ช่วงนี้เริ่มเมื่อบุตรสำเร็จการศึกษาออกหางานทำและแยกย้ายไปตั้งครอบครัวใหม่ ซึ่งในช่วงนี้ครอบครัวจะเริ่มเก็บเงินได้ และเป็นการดีที่จะเก็บออมไว้ใช้ยามชรา เพราะไม่มีภาระที่จะต้องส่งเสียบุตรอีกแล้ว การใช้จ่ายได้แก่ ด้านอาหาร เสื้อผ้า ซึ่งมีไม่มากนัก แต่รายจ่ายเพื่อการพักผ่อนจะสูงขึ้น บางครอบครัวอาจมีการใช้จ่ายเพื่อสร้างธุรกิจที่อยู่อาศัยให้กับบุตรด้วย

4. **ระยะช่วงกลางของครอบครัว (The middle-age family)** ระยะนี้เริ่มต้นจากที่มีเฉพาะสามีภรรยา เพราะลูก ๆ แต่งงานแยกย้ายกันไปแล้ว จนถึงก่อนเกษียณหรือก่อนเป็นหม้าย รายได้ของครอบครัวจะไม่เพิ่มมากนัก การใช้จ่ายค่าอาหาร เสื้อผ้าลดลง แต่ค่ารักษาพยาบาลจะสูงขึ้น บางครอบครัวอาจได้รับเงินช่วยเหลือจากบุตร การใช้จ่ายเพื่อการซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ จะมีมากขึ้น เนื่องจากสิ่งของต่าง ๆ เริ่มหมดอายุการใช้งาน ช่วงนี้ครอบครัวสามารถเก็บออมได้บ้าง แต่ก็คงต้องนำไปจ่ายเป็นค่ายาเสียมากกว่า

5. **ระยะเมื่อเข้าสู่วัยชรา (The old-age family)** ช่วงนี้เริ่มตั้งแต่เมื่อเกษียณอายุออกจากงาน ระยะนี้ครอบครัวจึงมีรายได้จำกัด เพราะต้องอาศัยจากเงินบำนาญบำนาญ เงินประกันชีวิต

หรือดอกผลจากทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ลงทุนไว้เท่านั้น การใช้จ่ายต่าง ๆ ในช่วงนี้จึงต้องประหยัด แต่สิ่งที่ประหยัดไม่ได้คือค่ารักษาพยาบาล เพราะเป็นความจำเป็นสำหรับบุคคลวัยนี้ อย่างไรก็ตาม ถ้าได้มีการวางแผนการเงินอย่างดีมาตั้งแต่ต้นก็จะไม่มีปัญหาการเงินในช่วงนี้แต่อย่างใด

4. การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

การวางแผนการเงินของครอบครัวเป็นการกำหนดแนวทางสำหรับการปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าหมายทางการเงิน สมาชิกในครอบครัวทุกคนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้จ่ายภายในครอบครัว ครอบครัวก็จะประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ถ้าครอบครัววางแผนการใช้จ่ายที่รอบคอบและมีเหตุผล ตามสภาพความเป็นจริง แผนที่ดีควรปรับเปลี่ยนได้ตามความจำเป็นจะช่วยให้ครอบครัวใช้เงินเพื่อสิ่งที่จำเป็นก่อนและยังทำให้รู้ถึงรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง ถ้าหากไม่มีการวางแผนที่ดีจะทำให้ครอบครัวมีภาระหนี้สิน รายได้ไม่พอกับรายจ่ายได้

การวางแผนการใช้จ่ายเงินของครอบครัว คือ การทำงานประมาณรายได้และรายจ่ายหรือบางครั้งก็เรียกว่างบประมาณเงินสด (cash budget) ซึ่งหมายถึง แผนงานที่จัดทำขึ้นในลักษณะของการคาดคะเนเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของครอบครัว เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการ การเงินให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยทั่วไปนิยมจัดทำสำหรับระยะเวลา 1 ปี (วรรณิ ชลนภาสถิตย์ 2545 : 159-165) งบประมาณเงินสด จะเป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมการเงินของครอบครัว โดยจะทำให้ครอบครัวรู้สถานการณ์เกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของตนเอง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นสมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องพยายามหารายได้ให้มากขึ้นและใช้จ่ายให้น้อยลง จะทำให้ครอบครัวประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ แต่ถ้าครอบครัวไหนมีรายได้ต่ำกว่างบประมาณหรือรายจ่ายสูงกว่างบประมาณ จะส่งผลทำให้ครอบครัวไม่บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่กำหนดไว้ งบประมาณการเงินของครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไปตามวงจรชีวิตของบุคคลและครอบครัว ถ้าครอบครัวที่อยู่ในวงจรชีวิตระยะขยายคือ นุดรกำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายคน เป็นระยะที่ใช้จ่ายเงินมากที่สุด ถ้าครอบครัวไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายที่ดี เพราะมีรายได้จำกัด จะทำให้เกิดปัญหาหารายได้ไม่พอกับรายจ่าย เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่าย ต้องก่อนนี้ การทำงานประมาณเงินสดจึงเป็นแผนระยะสั้นที่จัดทำขึ้นบนพื้นฐานของรายได้และรายจ่าย ซึ่งประกอบด้วย (1) การประมาณการเงินสดรับ (2) การประมาณการเงินสดจ่าย และ (3) การจัดทำงบประมาณเงินสด

1. การประมาณเงินสดรับ คือ การประมาณรายได้ของครอบครัว โดยจำแนกรายได้ ออกเป็น รายได้ประจำ ได้แก่ เงินเดือนหรือค่าจ้าง รายได้ส่วนเพิ่มจากการทำงาน ได้แก่ โบนัส ค่านายหน้า รายได้จากการลงทุน ได้แก่ ดอกเบี้ย ค่าเช่า และรายได้อื่น ๆ ที่คาดว่าจะได้ มีลักษณะ สำคัญ 2 ประการ คือ (1) ต้องเป็นการรับที่ไม่ต้องจ่ายคืนแก่ผู้ให้ (2) รายได้ที่ประมาณการ หมายถึง จำนวนเงินที่ได้รับและสามารถนำไปใช้จ่ายได้

2. การประมาณการเงินสดจ่าย เป็นเรื่องที่ยู่ยากมากที่สุดสำหรับทุกครอบครัว ถ้าสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานประมาณเงินสดจ่าย ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้จากความจำเป็น (need) ที่คาดว่าจะต้องใช้จ่ายในอนาคต ซึ่งแต่ละครอบครัวมีความต้องการที่จำเป็นหรือมีความ ต้องการที่แตกต่างกัน เช่น ครอบครัวที่มีสมาชิกมากกว่าสมาชิกน้อย ครอบครัวที่ฝ่ายชายและหญิงมี รายได้ทั้งคู่ กับครอบครัวที่มีฝ่ายหญิงหรือชายทำงานคนเดียว เป็นต้น ทั้งหมดนี้จะมีความต้องการ ใช้จ่ายที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการประมาณการรายจ่ายของครอบครัว จะต้องทำหลังจากที่ ครอบครัวได้ทำการกำหนดเป้าหมายทางการเงินระยะสั้นเท่านั้น ดังนั้นเป้าหมายระยะสั้นจึง เปรียบเสมือนความสำเร็จของครอบครัวจะต้องเดินไปถึง ในการทำงานประมาณรายจ่าย มีปัจจัย หลายอย่างที่ทำให้เกิดความแตกต่างกัน เช่น อายุ รูปแบบการดำเนินชีวิต บริเวณที่อยู่อาศัย เป็นต้น

3. การจัดทำงบประมาณเงินสด การจัดทำงบประมาณเงินสด (preparing the cash budget) งบประมาณเงินสดที่สมบูรณ์จะต้องสามารถนำไปใช้ได้จริง ก่อนที่จะจัดทำประมาณ เงินสด จึงต้องปรับปรุงความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่ายก่อน ในความสมดุลนั้น หมายความว่า การทำรายได้เท่ากับรายจ่าย และการทำให้รายได้สูงกว่ารายจ่าย แต่โดยทั่วไปแล้วควรทำ งบประมาณเงินสด ก็คือต้องการที่จะให้รายได้สูงกว่ารายจ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือสำหรับออมและ การลงทุน เพราะเป็นระยะยาวของครอบครัว จะบรรลุตามแผนการที่วางไว้ เมื่อมีเงินเหลือจากการ ใช้จ่าย

งบประมาณเป็น โครงการใช้จ่ายในอนาคต ความสำเร็จของการทำงานประมาณนี้ขึ้นอยู่กับ การวางแผนอย่างรอบคอบและมีเหตุผลตามสภาพความจริงให้เหมาะกับครอบครัวหรือผู้ใช้ และจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเมื่อจำเป็น (วารุณี วงษา 2545 : 93-100) การวางแผนการใช้จ่าย ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ครอบครัวใช้เงินเพื่อให้ได้สิ่งที่จำเป็นและสิ่งที่ต้องการได้เท่านั้น ที่สำคัญคือ ทำให้รายจ่ายสมดุลกับรายได้ ขั้นตอนในการทำงานประมาณของครอบครัว ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน

1. ตั้งเป้าหมายของการทำงานประมาณหรือเป้าหมายเฉพาะ
2. วางแผนการจ่ายเงินหรือจะจ่าย
3. การทำตามแผนการใช้เงิน
4. การประเมินผล การใช้จ่ายเงินรายได้ตามงบประมาณที่ตั้งไว้

ครอบครัวที่จะบรรลุตามเป้าหมายได้ สมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือในครอบครัวจัดทำแผนการใช้จ่ายด้วยเหตุผล ก็จะทำให้การใช้จ่ายเป็นไปอย่างถูกต้อง และเหมาะสม (ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ 2535 : 218-219) ซึ่งหลักในการใช้จ่ายประกอบด้วยหลักการ 3 ประการ คือ

1. กำหนดวัตถุประสงค์ในการซื้อ
2. การวางแผนการใช้จ่าย
3. การจัดสรรงบประมาณ

งบประมาณ หมายถึง การวางแผนอย่างมีเหตุผลและมีระบบในการจัดสรรเงินรายได้ที่มีจำกัด เพื่อให้สมาชิกทุกคนของครอบครัวได้รับความพอใจมากที่สุดในการได้รับสินค้าและบริการ เพื่อบำบัดความต้องการ (จิรพรรณ ชีรานนท์ 2541 : 382-383) แบ่งขั้นตอนการทำงบประมาณออกเป็น 7 ขั้นตอน

1. มีการวางแผนปรึกษาร่วมกันในหมู่สมาชิก
2. คัดคะเนรายได้ที่เป็นตัวเงิน ในรูปแบบต่าง ๆ
3. คัดคะเนรายจ่ายจากแบบแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
4. แยกประเภทรายจ่ายออกเป็นหมวดหมู่
5. วางแผนการใช้จ่ายเงิน เพื่อให้รายได้พอดีกับรายจ่าย
6. จัดทำงบประมาณและปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้
7. ทบทวนการใช้จ่ายเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงงบประมาณให้เหมาะสม

กระบวนการจัดทำงบประมาณส่วนบุคคลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดที่มาของรายได้ส่วนบุคคลทั้งหมดว่า รายได้ของครอบครัวเหล่านั้นได้มาอย่างไร จนถึงขั้นตอนในการตัดสินใจจัดการกับรายได้อาจานวนดังกล่าว (สุพพดา ปิยะเกตุสิน 2539 : 52-53) ซึ่งขั้นตอนพื้นฐานในกระบวนการจัดทำงบประมาณมีอยู่ด้วยกัน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดแหล่งที่มาของรายได้ทั้งหมด
2. จัดหมวดหมู่ของรายการรายจ่ายหลักในงบประมาณ
3. จัดทำกระดาษทำการสำหรับรายการรายจ่ายหลักในงบประมาณ
4. ทำการตรวจสอบและควบคุมกระดาษทำการของรายการรายจ่ายหลักในงบประมาณ
5. จัดหมวดหมู่และทำการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในงบประมาณ

งบประมาณในการวางแผนการเงิน งบประมาณ (Budgeting) คือการจัดระบบข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการคาดคะเนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งในงบประมาณจะประกอบด้วยการประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในระยะสั้น เพื่อควบคุมค่าใช้จ่ายเหล่านั้นให้อยู่ภายในขอบเขตที่ต้องการ (สุคใจ น้ำหุด 2543 : 36) ทำให้บุคคลสามารถคาดคะเน

ได้ว่าจะมีเงินพอใช้ในวันหน้าหรือไม่ การวางแผนไว้ล่วงหน้าและเมื่อมีการควบคุมค่าใช้จ่ายให้อยู่ภายในขอบเขตแล้ว ก็จะทำให้มีเงินเหลือใช้ สามารถเก็บออมไว้สำหรับวันข้างหน้าได้ การทำงบประมาณเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เป้าหมายทางการเงินระยะสั้น (Short-term Financial Goals) ของบุคคลประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว คือ การทำงบประมาณเงินสดซึ่งประกอบด้วยประมาณการเงินสดรับและประมาณการเงินสดจ่าย งบประมาณเงินสดที่ดีควรมีลักษณะเงินสดรับมากกว่าเงินสดจ่าย เป็นงบประมาณที่บอกให้ทราบว่าในช่วง 1 ปี ข้างหน้า บุคคลหรือครอบครัวจะมีเงินสดรับมาเพียงพอกับเงินที่จะจ่ายออกไปหรือไม่ จะมีเงินสดคงเหลือหรือเงินสดขาดมือเกิดขึ้นอย่างไร เพื่อบุคคลหรือครอบครัวจะได้ทราบล่วงหน้า และจะเตรียมการวางแผนจัดหาเงินต่อไปได้อย่างถูกต้อง ถ้าครอบครัวไหนมีการวางแผนการใช้จ่ายที่ดีหรือรู้จักปรับเปลี่ยนแผนให้เป็นไปตามสถานการณ์หรือตามที่สมาชิกทุกคนต้องการ โดยการปรึกษาหารือและช่วยกันควบคุมการใช้จ่ายให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ก็จะทำให้ครอบครัวนั้นมีรายได้นั้นมีมากกว่ารายจ่าย ทำให้มีเงินเหลือออมไว้ใช้ในอนาคต หรือถ้ามีมากพอก็นำไปลงทุน เพื่อให้เกิดดอกผล ต่อไป

5. บัตรเครดิตกับรายจ่ายของครอบครัว

ปัจจุบันการใช้บัตรเครดิตเป็นที่นิยมแพร่หลายในทุกชนชั้นไม่จำกัดเฉพาะวงธุรกิจหรือผู้มีรายได้สูงเหมือนเช่นแต่ก่อนเนื่องจากบัตรเครดิตมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับเงินมาก บัตรเครดิตไม่ได้ใช้แทนเงินสดในการซื้อสินค้าเท่านั้น แต่ยังมีสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับการใช้บัตรเครดิตโดยเฉพาะวงเงินสินเชื่อหรือโอกาสใช้เงินล่วงหน้าของผู้ถือบัตรเครดิตที่จะได้รับ ปัจจุบันธุรกิจบัตรเครดิตได้ขยายตัวไปอย่างมาก ข้าราชการครูเริ่มมีความเข้าใจในสิทธิประโยชน์ต่างๆที่จะได้รับการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตแล้วผ่อนส่งที่หลัง และยังสามารถกดเป็นเงินสดได้เท่ากับวงเงินสินเชื่อโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยถ้าชำระตามเวลาที่กำหนด ถ้าหากไม่มีการวางแผนและระมัดระวังในการใช้บัตรเครดิตก็จะทำให้เกิดปัญหาทางการเงินได้

บัตรสมาชิกที่สถาบันการเงินหรือหน่วยธุรกิจอื่นเป็นผู้ออกผู้ถือบัตรเครดิตสามารถซื้อสินค้าหรือบริการได้โดยชำระเงินค่าสินค้าและ/หรือบริการในภายหลัง ตามเงื่อนไขของการใช้บัตรเครดิต

เครดิต เป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษว่า credit ซึ่งคนไทยเรามักใช้ทับศัพท์ บางครั้งก็มีผู้ใช้คำว่า “สินเชื่อ” แทนเครดิต (จรินทร์ เทศวานิช 2534 : 82-83) เครดิต คือ สัญญาที่เจ้าหน้าที่โอน

ทรัพย์สินให้แก่ลูกหนี้ โดยมีข้อกำหนดให้ลูกหนี้ชำระคืนทรัพย์สินนั้นในอนาคต ภายในระยะเวลาที่กำหนด เติบโตเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ

1. บริษัทหรือบุคคลให้เครดิตแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง โดยการขายสินค้าให้ แล้วผู้ซื้อ มีสัญญาที่จะชำระสินค้านั้นคืนภายหลัง

2. บริษัทหรือธนาคารให้เงินกู้แก่อีกบุคคลหนึ่ง โดยมีข้อผูกพันว่า บุคคลนั้นจะชำระคืนภายใน ในลักษณะนี้การแลกเปลี่ยนเงินตรา กับสินค้านั้นยังไม่เกิดขึ้น

บัตรเครดิตหรือการให้สินเชื่อเพื่อการบริโภคแก่ผู้บริโภค ในการซื้อสินค้าและบริการ การขายสินค้าผ่อนชำระ เป็นการกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายมากขึ้น โดยการซื้อสินค้าและนำไปใช้ก่อนได้ โดยยอมชำระค่าซื้อสินค้าในภายหลัง (ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ 2542 : 28-35) ลักษณะการให้เครดิตแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. เครดิตการ์ด (Credit Card) จะจำกัดวงเงินเครดิตในแต่ละเดือน (หรือวงการค้าชำระเงิน) เช่น บัตรเครดิตของธนาคารกสิกรไทย บัตรเครดิตของธนาคารกรุงไทย บัตรมาสเตอร์การ์ด และบัตรวีซ่าการ์ด เป็นต้น

2. ชาร์จการ์ด (Charge Card) ไม่จำกัดวงเงินใช้จ่าย ได้แก่ บัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส บัตรโคเนอร์สคลับ บัตรซีดีแบงก์วีซ่า เป็นต้น

บัตรเครดิต หมายถึง การให้สินเชื่อเพื่อซื้อสินค้าและบริการได้ก่อน โดยการผ่อนชำระคืนในภายหลัง ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ (ธนาคารกรุงไทย 2546)

บัตรเครดิตหรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า เครดิตการ์ด (Credit Card) เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือที่ใช้แทนเงินสด เพื่อการใช้จ่ายใช้สอยซื้อสินค้าและบริการ โดยการผ่อนชำระเงินในภายหลัง ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ (วรรณิ ชลนภาสถิตย์ 2545 : 123) ซึ่งสอดคล้องกับ วารุณี วงษา 2545 : 101) บัตรเครดิตกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการขายเชื่อ

สรุปได้ว่า การให้สินเชื่อเพื่อการบริโภค โดยการให้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยการผ่อนชำระเงินในภายหลัง ถือเป็น การกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายมากกว่าเดิม ถึงแม้ว่าผู้ที่มีรายได้น้อยหรือมีรายได้ปานกลาง โดยเฉพาะข้าราชการที่มีรายได้น้อยมากนัก แต่ถือเป็นรายได้อ่าง สามารถซื้อสินค้าที่สมาชิกในครอบครัวต้องการได้ บางครั้งสินค้าบางอย่างไม่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันก็ตาม แต่สินค้าสิ่งนั้นสามารถที่จะอำนวยความสะดวกสบายให้กับสมาชิกในครอบครัวได้ เช่น เครื่องปรับอากาศ เตาไมโครเวฟ เครื่องดูดฝุ่น เป็นต้น การใช้บัตรเครดิต คือ การนำเงินในอนาคตมาใช้ก่อน ถ้าข้าราชการครูไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายบัตรเครดิตที่ดี จะทำให้เกิดการก่อหนี้ คือ รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย แต่ถ้าครอบครัว

ข้าราชการครูที่มีการวางแผนการใช้จ่ายบัตรเครดิตที่ดี จะทำให้ครอบครัวข้าราชการครูไม่ต้องนำเงินสดออกมาใช้จ่ายก่อนล่วงหน้า เพื่อการบริโภคสินค้า/บริการก่อน ถือได้ว่าเป็นการออม

6. สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3

สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 จัดตั้งขึ้นตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล) ในขณะนั้น เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ให้ใช้ชื่อเป็น “สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ” เพื่อรองรับพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา ที่กำหนดให้มีการบริหารจัดการอาชีวศึกษาในระดับสถาบันการอาชีวศึกษา โดยมุ่งเน้นการฝึกกำลังในการใช้ทรัพยากรให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ตลอดจนพัฒนาความร่วมมือกับภาคเอกชนให้เข้มแข็งในเขตพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 16 สถานศึกษา ประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิคเชียงราย วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกเชียงราย วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย วิทยาลัยการอาชีพเชียงราย วิทยาลัยการอาชีพเทิง วิทยาลัยการอาชีพเวียงชัย วิทยาลัยเทคนิคพะเยา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา วิทยาลัยการอาชีพเชียงคำ วิทยาลัยการอาชีพดอกคำใต้ วิทยาลัยเทคนิคลำปาง วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง วิทยาลัยสารพัดช่างลำปาง วิทยาลัยการอาชีพเกาะคา และวิทยาลัยการอาชีพเถิน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิริพร กิ่งเกื้อกูล (สำนักงาน ก.ค. 2539) ได้ศึกษาเรื่อง สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม และวิชาชีพของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เงินเดือนของข้าราชการครูส่วนใหญ่ร้อยละ 65 มีรายได้ต่ำกว่าหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งทำให้เกิดปัญหาค่าครองชีพในการดำรงชีวิตประจำวัน และร้อยละ 89.84 ไม่มีรายได้พิเศษแต่อย่างใด ส่วนในเรื่องรายจ่ายของครูพบว่าร้อยละ 64.89 มีรายจ่ายต่อเดือน 10,001 บาท ขึ้นไปเปรียบเทียบกับเงินเดือน คือร้อยละ 56.08 มีเงินเดือนระหว่าง 6,000 – 9,999 บาท ต่อเดือน แสดงว่ารายรับกับรายจ่ายของครูไม่สมดุลกัน โดยข้าราชการครูร้อยละ 80.12 มีความรู้สึกลำบากใจกับรายได้และรายจ่ายของตน

สำนักงาน ก.ค. (2539) ได้ศึกษาเรื่อง การแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2539 ณ โรงแรมแม่โขงแกรนด์ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า ในประเด็นสาเหตุการเกิดหนี้สินประเด็นหนึ่ง ข้าราชการครูที่เกิดภาระหนี้ขึ้นมา

มากมีสาเหตุสำคัญมาจากองค์ประกอบภายใน ได้แก่ ข้าราชการครูไม่อาจควบคุมตนเองได้หลงใหลกับระบบสังคมแบบ “บริโภคนิยม” จึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้ครูเกิดภาวะหนี้สิน สรุปสาเหตุได้ 3 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่งขาดการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ไม่มีระเบียบวินัยในการใช้จ่ายเงิน ประการที่สองพยายามซื้อหาสิ่งของที่ฟุ่มเฟือยมาใช้สอยทั้งที่ไม่จำเป็นเกินฐานะความเป็นอยู่ และ ประการที่สาม ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องมือสื่อสาร ซึ่งในภาวะที่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ครูเป็นปुरुชนต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจเผชิญกับความทุกข์ยากลำบากเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป สาเหตุการเกิดหนี้สินของครู คือ ปล่อยตัวให้กระแสเศรษฐกิจคุกคามขาดการควบคุมตนเอง มีความเป็นอยู่ในลักษณะไม่ประหยัด มีการใช้จ่ายเกินฐานะความเป็นอยู่ของครูเอง ขณะที่ไม่มีรายได้อื่นมาเพิ่มเติม

สุทธิสม ดังก้อง (2536 : 119-123) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สินของข้าราชการครู : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษาในจังหวัดภาคอีสานตอนบน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้มีหนี้สินเรียงตามลำดับคือ ความนิยมสร้างบ้านขนาดใหญ่ ราคาแพง นำเงินไปลงทุน โดยไม่มีความรู้เพียงพอ นิยมใช้เครื่องอำนวยความสะดวกตามสมัย การมีจำนวนผู้อยู่ในอุปการะมาก การไม่ยึดมั่นในศาสนาธรรมเรื่องอบายมุข การยึดมั่นในประเพณีเอาหน้า การยึดมั่นในการมีส่วนร่วมในงานสังคม และ การยึดถือปฏิบัติตามสมัยนิยมด้านการศึกษา สรุปได้ว่าปัจจัยทางด้านสังคมเป็นเหตุให้ข้าราชการครูมีภาวะหนี้สิน

สุกัญญา พูลสวัสดิ์กิติกุล (2535) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์รายได้และรายจ่ายของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยศึกษาสภาพทั่วไป โครงสร้างรายได้และรายจ่ายในการครองชีพของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อรายได้และรายจ่ายของอาจารย์ จำนวน 143 คน พบว่า รายได้ส่วนใหญ่มาจากเงินเดือนประจำ และอาจารย์ที่มีรายได้จากเงินเดือนประจำสูงจะมีรายได้อื่นสูงด้วย และมีโอกาสจะหารายได้จากแหล่งอื่นได้มากกว่า เพราะมีประสบการณ์และชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ รายจ่ายเฉลี่ยของครอบครัวอาจารย์สูงขึ้นตามระดับชั้นของรายได้ จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายเมื่อนำรายได้ของอาจารย์เฉลี่ยต่อเดือนเปรียบเทียบกับรายจ่ายของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน พบว่าอาจารย์เกือบทุกชั้นของระดับรายได้มีรายจ่ายส่วนเกิน ครอบครัวของอาจารย์ที่อยู่ในระดับชั้นของรายได้ต่ำจะมีสัดส่วนการใช้จ่ายต่อรายได้สูงกว่าครอบครัวของอาจารย์ที่อยู่ในระดับรายได้ที่สูงขึ้น

ชาติ เต็มสงสัย (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์รายได้และรายจ่ายของอาจารย์สถาบันราชภัฏในภาคเหนือ พบว่า รายได้ แหล่งรายได้สำคัญของอาจารย์สถาบันราชภัฏจะมาจากเงินเดือนประจำและมีรายได้พิเศษที่ได้รับจากสถาบัน เช่น เงินตำแหน่งทางวิชาการ เงินตำแหน่ง

บริหาร เงินอุดหนุน เป็นต้น รายจ่าย รายจ่ายที่สำคัญของอาจารย์ คือ ค่าอาหาร ผ่อนชำระเงินกู้และ ดอกเบี้ยที่อยู่อาศัย การศึกษา ยานพาหนะ และสาธารณูปโภค

ฐาปนีย์ กันตมระ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่าย ของผู้ถือบัตรเครดิตธนาคารกรุงเทพ พบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้ถือบัตรเครดิตธนาคาร กรุงเทพ ตลอดจนทัศนคติและปัญหาที่ผู้ถือบัตรพบจากการใช้บัตรเครดิตธนาคารกรุงเทพ ในเขต กรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ บัตรธรรมดา และ บัตรทอง โดยผู้ถือบัตรธรรมดา ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัท ผู้ถือบัตรทองมีอาชีพเจ้าของกิจการ และผู้บริหาร ผู้ถือบัตร ธรรมดามีอายุน้อยกว่า 31 ปี ส่วนผู้ถือบัตรทองอยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี ผู้ถือบัตรธรรมดา มีรายได้ต่อ เดือน 10,001-20,000 บาท ผู้ถือบัตรทองมีรายได้ต่อเดือน 30,001-40,000 บาท ผู้ถือบัตรใช้จ่าย เกี่ยวกับค่าอาหารมากที่สุด ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่ามีสัดส่วนการใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าอาหารมากกว่าผู้มี รายได้สูง ขณะเดียวกันผู้มีรายได้สูงกว่า มีสัดส่วนในการใช้จ่ายค่าบันเทิงมากกว่าผู้มีรายได้ต่ำกว่า สถานที่ที่นิยมไปใช้บัตรเรียงตามลำดับ ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าทั่วไป และภัตตาคาร เหตุผล ที่เลือกเป็นสมาชิกบัตรเครดิตธนาคารกรุงเทพ เพราะจำนวนร้านค้าที่รับบัตรมีมาก

คุณิรัตน์ แวมณีวรรณ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมในการบริโภคและ การออมของผู้ถือบัตรเครดิต : กรณีศึกษา พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ถือบัตรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริโภคเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริโภคในลักษณะ ก่อนข้างฟุ่มเฟือย และมีพฤติกรรมในการออมลดลง

ปิยฉัตร รัตนวิบูลย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์พฤติกรรมการ ใช้จ่ายของผู้ถือบัตรเครดิต : กรณีศึกษา เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และ ข้าราชการ พบว่า ค่าใช้จ่ายของผู้ถือบัตรต่างมีสัดส่วนค่าอาหารต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดมากที่สุด และ ผู้ถือบัตรเครดิตที่เป็นข้าราชการจะมีสัดส่วนของค่าอาหารต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดมากกว่าผู้ถือบัตร เครดิตที่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ขณะเดียวกันก็มีสัดส่วนของสินค้าฟุ่มเฟือยและการบันเทิงน้อย กว่าผู้ถือบัตรเครดิตที่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน

วุฒิชัย เชื้อวงศ์พรหม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้บัตรเครดิตในสังคมไทย พบว่า เพศชายใช้บัตรเครดิตบ่อยกว่าเพศหญิง กลุ่มอายุ ที่ใช้บัตรเครดิตมากที่สุดคือ อายุ 31-50 ปี ใช้บัตรเครดิตเพื่อซื้อสินค้ามากกว่าการซื้อบริการ และการใช้บัตรเครดิตในสังคมไทย มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และรายได้

ตำรวจ จงเจริญ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาหนี้สินข้าราชการครู ผลการวิจัย พบว่า ในปี พ.ศ. 2544 ครูทั่วประเทศมีหนี้สินประมาณ 200,000 ล้านบาท เฉลี่ยคนละ ประมาณ 500,000 บาท ข้าราชการครูที่มีระดับเงินเดือน 15,000 – 20,000 บาท และมีอายุระหว่าง

41 - 50 ปี จะมีหนี้สูงสุด สหกรณ์ออมทรัพย์ครู เป็นแหล่งเงินกู้ที่ข้าราชการครูกู้มากที่สุด คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) มีหนี้สูงสุด และในปี 2542 - 2544 ข้าราชการครูมีมูลค่าหนี้เพิ่มขึ้นเท่าตัว

สามารถ เตจ๊ะวงศ์ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาค่านิยมและพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน พบว่า ครูส่วนใหญ่มีค่านิยมคล้ายคลึงกัน เกิดจากพฤติกรรมที่เลียนแบบทำตามกัน ครูที่ไม่มีหนี้สินมักมีค่านิยมแบบเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันกับกลุ่มที่มีหนี้สิน แต่ 2 กลุ่มนี้มีข้อแตกต่าง คือ การมีหรือไม่มีรายได้เสริม อาชีพเสริม พื้นฐานทางครอบครัวที่แตกต่างกัน หรือการได้รับทรัพย์สินที่เป็นมรดกที่ต่างกัน แนวคิดด้านค่านิยมของครูนำไปสู่สาเหตุการเป็นหนี้ส่วนใหญ่เป็นค่านิยมที่ครูยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการยอมรับ ต้องการความมีหน้า มีตาในสังคม เมื่อจำแนกให้ชัดเจน พบว่า ค่านิยมของครูที่ส่งผลให้เกิดสาเหตุการเป็นหนี้มี 2 ประเภท คือ ค่านิยมเฉพาะส่วนบุคคลและค่านิยมที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสังคม 1) ค่านิยมที่เกี่ยวข้องเฉพาะส่วนบุคคล ได้แก่ ค่านิยมการกิน เพราะความชอบอาหารหรือหาราคาแพง การดื่มสุรา ต่างประเทศ ค่านิยมความฟุ้งเฟ้อ ได้แก่ ภายแต่งกายด้วยเสื้อผ้าราคาแพง การซื้อเครื่องประดับกาย การเที่ยวเตร่ การสร้างบ้านราคาสูงเกินมาตรฐาน และค่านิยมการซื้อสินค้าเครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็นแบบฟุ้งเฟ้อ และค่านิยมการเสี่ยงโชคเล่นการพนัน เล่นหวยรัฐบาล หวยเถื่อน 2) ค่านิยมส่วนที่เกี่ยวกับสังคม ได้แก่ ค่านิยมการกินเลี้ยง เลี้ยงต้อนรับ เลี้ยงส่ง การพบปะสังสรรค์ ค่านิยมนับถือบุคคลที่มีตำแหน่งสูงระดับผู้บริหาร คนมีฐานะร่ำรวย ค่านิยมผู้มีการศึกษาสูง การโอ้อวดลูกหลานได้เข้าเรียนในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง และค่านิยมการจัดงานศพงานขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณีอื่น ๆ

รจนา สรรสม (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยข้อคิดเห็นของครูที่เสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ พบว่า วิธีการที่จะช่วยลดหรือแก้ไขภาวะหนี้สินร้อยละ 47 เห็นว่าควรใช้วิธีใช้จ่ายอย่างประหยัด รองลงมา ร้อยละ 9.1 เห็นว่า ควรจะลดอัตราดอกเบี้ยที่เป็นหนี้อยู่ให้ลดลงและร้อยละ 6.1 เห็นว่า ควรจะผ่อนชำระหนี้ไม่สร้างหนี้เพิ่ม ไม่กู้ยืม ส่วนครูที่ไม่มีความคิดเห็นในเรื่องวิธีการแก้ปัญหาหนี้มีร้อยละ 21.3 สำหรับความคิดเห็นของข้าราชการครูประถมศึกษาต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของภาครัฐ พบว่าครูร้อยละ 31.7 เห็นว่ารัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาอะไรได้เลย ซึ่งเท่ากับผู้ไม่มีความคิดเห็น ส่วนผู้ที่มีความคิดเห็นในเรื่องอื่น ๆ ร้อยละ 8.5 ครูเห็นว่ารัฐควรบรรณรงค์ประหยัด ร้อยละ 7.9 เห็นว่าควรจะไปรื้อปรามคอร์รัปชันให้หมดไป ร้อยละ 7.3 เห็นว่ารัฐควรจะลดดอกเบี้ยหรือผ่อนผันหนี้สิน ร้อยละ 4.3 เห็นว่ารัฐควรที่จะปรับเงินเดือนครูให้สูงขึ้น ร้อยละ 3.5 เห็นว่ารัฐไม่เป็นธรรมในการจัดสรรสวัสดิการต่าง ๆ

สำนักงาน ก.ค.ศ. (2547 : บทคัดย่อ) ได้สำรวจข้อมูลของครูทั่วประเทศเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำรงชีวิตที่ดี เมื่อปี พ.ศ. 2546 พบข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนครูจำนวนมูลหนี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับ ลำดับแรกคือวัตถุประสงค์การกู้เพื่อนำเงินไปใช้ในการซื้อบ้านและที่ดินมีจำนวนครูกู้ยืม และจำนวนมูลหนี้มากที่สุดรองลงมาเพื่อการดำรงชีพ เพื่อซื้อรถจักรยานยนต์เพื่อการศึกษา และเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ตามลำดับ

ผ่องศรี นิติมานพ (2546) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจกับหนี้สินของครอบครัวข้าราชการศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจังหวัดปทุมธานี พบว่าครอบครัวข้าราชการศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่มีสถานะทางเศรษฐกิจดี โดยมีรายได้รวมเฉลี่ยเดือนละ 42,039.72 บาท มีรายจ่ายรวมเฉลี่ยเดือนละ 33,464.10 บาท และมีเงินเหลือจากการใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 8,570.62 บาท ครอบครัวข้าราชการศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมีหนี้สินเฉลี่ยเดือนละ 6,546.62 บาท และสถานะทางเศรษฐกิจไม่มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของครอบครัวข้าราชการศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

เกษรา มานันตพงศ์ (2546) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (R.I.T) ภาคเหนือ พบว่า ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู ซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพของครอบครัว การใช้บัตรเครดิต จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ ระยะเวลาการชำระคืนบัตรเครดิต และการจดบันทึกการใช้บัตรเครดิต ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว แต่จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ของครอบครัว วงจรชีวิตครอบครัว มูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือน รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัว และการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร หมายถึง ครอบครัวข้าราชการครูสังกัด สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 ในเขตจังหวัดเชียงราย พะเยา และลำปาง จำนวนทั้งสิ้น 560 ครอบครัว ซึ่งจำแนกตามจังหวัดดังนี้

จังหวัดเชียงราย	มีจำนวนข้าราชการครู	254	ครอบครัว
จังหวัดพะเยา	มีจำนวนข้าราชการครู	115	ครอบครัว
จังหวัดลำปาง	มีจำนวนข้าราชการครู	191	ครอบครัว
รวม		560	ครอบครัว

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้สุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยกำหนดให้มีระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ และได้ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5 เปอร์เซ็นต์ ($e = 0.05$) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณได้จากสูตรของ ยามาเน่ (Yamane 1967 อ้างถึงใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2544 : 127) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ	n	=	จำนวนตัวอย่าง
	N	=	จำนวนประชากรเท่ากับ 560 ครอบครัว
	e	=	ค่าคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05

$$n = \frac{560}{1 + (560)(0.05)^2}$$

$$= 233 \text{ ครอบครัว}$$

1.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 233 ครอบครัว ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยดำเนินการแบ่งกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสถาบันอย่างเป็นสัดส่วน ซึ่งจากการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดและแต่ละสถาบัน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จังหวัด	สถาบัน	ขนาดประชากร	ขนาด กลุ่มตัวอย่าง
เชียงราย	1.วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย	52	21
	2.วิทยาลัยเทคนิคเชียงราย	74	31
	3.วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกเชียงราย	10	4
	4.วิทยาลัยการอาชีพเชียงราย	36	15
	5.วิทยาลัยการอาชีพเวียงชัย	7	3
	6.วิทยาลัยการอาชีพเทิง	10	4
	7.วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย	65	27
รวม		254	105

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

จังหวัด	สถาบัน	ขนาดประชากร	ขนาด กลุ่มตัวอย่าง
พะเยา	1.วิทยาลัยเทคนิคพะเยา	66	28
	2.วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา	20	8
	3.วิทยาลัยการอาชีพดอกคำใต้	7	3
	4.วิทยาลัยการอาชีพเชียงคำ	22	9
	รวม	115	48
ลำปาง	1.วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง	88	37
	2.วิทยาลัยเทคนิคลำปาง	48	20
	3.วิทยาลัยสารพัดช่างลำปาง	31	13
	4.วิทยาลัยการอาชีพเกาะคา	15	6
	5.วิทยาลัยการอาชีพเถิน	9	4
รวม	191	80	
รวมทั้งสิ้น		560	233

กลุ่มตัวอย่างโดยการจับสลากตามรายชื่อของบุคลากรของแต่ละสถานศึกษาตามจำนวนตัวอย่างของประชากรที่คำนวณได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยมีเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู (สถานภาพครอบครัว อายุ ระดับ การศึกษา รายได้ของครอบครัว อัตราพึงพิงของครอบครัว และวงจรชีวิตครอบครัว)

ตอนที่ 2 รายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู

ตอนที่ 3 การใช้บัตรเครดิต

ตอนที่ 4 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

รายละเอียดของเครื่องมือในแต่ละตอนมีดังนี้

1. ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู ได้แก่ สถานภาพครอบครัว อายุ ระดับระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว อัตราพึ่งพิงของครอบครัว และวงจรชีวิตครอบครัว ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่าง
2. รายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู ได้แก่ รายจ่ายของครอบครัวจำแนกตามประเภทของค่าใช้จ่าย ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่าง
3. การใช้บัตรเครดิต ได้แก่ วงเงินที่อนุมัติ ระยะเวลาการชำระเงิน ยอดใช้จ่าย จำนวนเงินขั้นต่ำที่ชำระต่อเดือน (กรณีชำระไม่เต็มจำนวนที่เรียกเก็บ) ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่าง
4. การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว เป็นคำถามเกี่ยวกับการวางแผนรายได้และรายจ่ายของครอบครัว ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพของแบบสอบถามการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้คือ

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม จำนวน 3 ท่าน ทั้งทางด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนและหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับที่ระดับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ติดต่อขอหนังสือจาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ไปยังกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.2 นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช แบบสอบถาม และรายชื่อที่จับสลากได้ ส่งถึงผู้อำนวยการวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอความร่วมมือจากงานวิจัยของแต่ละสถานศึกษาซึ่งจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน

พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล โดยไปรับแบบสอบถามจากงานวิจัยของแต่ละสถานศึกษาด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์สำหรับแต่ละตัวแปรของการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว ได้แก่ สถานภาพครอบครัว อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว อัตราพึ่งพิงของครอบครัว และวงจรชีวิตครอบครัว ใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยการแจกแจงความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (means) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสูงสุด (max) และค่าต่ำสุด (min)

4.2 รายจ่ายของครอบครัว ได้แก่ รายจ่ายของครอบครัวจำแนกตามประเภทของค่าใช้จ่าย ใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยการแจกแจงความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (means) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสูงสุด (max) และค่าต่ำสุด (min)

4.3 การใช้บัตรเครดิต ได้แก่ มีการใช้บัตรเครดิต หรือไม่ สาเหตุที่เลือกใช้ เรื่องที่ใช้สถานที่ใช้ จำนวนเงินที่อนุมัติ มูลค่าการใช้จ่ายด้วยบัตรเครดิตเฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาชำระจำนวนเงินขั้นต่ำที่ชำระต่อเดือน (กรณีชำระไม่เต็มจำนวนที่เรียกเก็บ) ใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยการแจกแจงความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (means) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสูงสุด (max) และค่าต่ำสุด (min)

4.4 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว ใช้การวิเคราะห์ระดับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวโดยการคำนวณหาค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กำหนดระดับวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

วางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวน้อยที่สุด	มีค่า 1 คะแนน
วางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวน้อย	มีค่า 2 คะแนน
วางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวปานกลาง	มีค่า 3 คะแนน
วางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวมาก	มีค่า 4 คะแนน
วางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวมากที่สุด	มีค่า 5 คะแนน

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยใช้หลักช่วงคะแนนแต่ละช่วงเท่า ๆ กัน (class interval)
ดังนี้

- 1.00 – 1.80 หมายถึง มีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวน้อยที่สุด
- 1.81 – 2.60 หมายถึง มีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวน้อย
- 2.61 – 3.40 หมายถึง มีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวปานกลาง
- 3.41 – 4.20 หมายถึง มีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวมาก
- 4.21 – 5.00 หมายถึง มีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวมากที่สุด

5. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวหรือทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสถิติดังนี้

t – test สำหรับตัวแปรอัตราพึงพิงของครอบครัว การใช้บัตรเครดิตกับรายจ่ายของครอบครัว

F – test สำหรับตัวแปรรายได้ วงจรชีวิตครอบครัว และการวางแผน การใช้จ่ายของครอบครัวกับรายจ่ายของครอบครัว

6. ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาตั้งแต่เดือน 1 มกราคม 2550 ถึง 31 ธันวาคม 2550

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบัน
การอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 นำเสนอผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู

ตอนที่ 2 รายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู

ตอนที่ 3 การใช้บัตรเครดิต

ตอนที่ 4 การวางแผนการใช้จ่ายของข้าราชการครู

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของข้าราชการครูที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามลักษณะพื้นฐาน
ของครอบครัวข้าราชการครู

ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพครอบครัว		
หัวหน้าครอบครัว	138	59.2
คู่สมรส	95	40.8
รวม	233	100.0
อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม		
น้อยกว่า 31 ปี	9	3.9
31 – 40 ปี	61	26.2
41 – 50 ปี	122	52.4
มากกว่า 50 ปี	41	17.5
รวม	233	100.0
อายุเฉลี่ย 44 ปี มากที่สุด 59 ปี น้อยที่สุด 25 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.10 ปี		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม		
ปริญญาตรี	146	62.7
ปริญญาโท	79	33.9
อื่น ๆ	8	3.4
รวม	233	100.0
ครอบครัวข้าราชการครูที่ไม่มีผู้พึ่งพิง	67	28.7
ครอบครัวข้าราชการครูที่มีผู้พึ่งพิง	166	71.3
จำนวนผู้พึ่งพิง		
1 คน	69	41.6
2 คน	57	34.3
3 คน	20	12.1
มากกว่า 3 คน	20	9.0
รวม	166	100.0
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย 1 คน มากที่สุด 7 คน และน้อยที่สุด 1 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.14678		
รายได้ประจำเดือนที่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้นของสมาชิกทุกคนในครอบครัวรวมกัน		
น้อยกว่า 20,001 บาท	42	18.0
20,001 – 30,000 บาท	54	23.2
30,001 – 40,000 บาท	49	21.0
40,001 – 50,000 บาท	41	17.6
มากกว่า 50,000 บาท	47	20.2
รวม	233	100.0
รายได้เฉลี่ย 39,496 บาท มากที่สุด 120,000 บาท และน้อยที่สุด 7,690 บาท		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 19358.20		
ข้าราชการครูที่ไม่มีรายได้ไม่ประจำอื่น ๆ นอกเหนือจากเงินเดือน	102	43.7
ข้าราชการครูที่มีรายได้ไม่ประจำอื่น ๆ นอกเหนือจากเงินเดือน	131	56.3

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ไม่ประจำอื่น ๆ นอกเหนือจากเงินเดือนเฉลี่ยต่อเดือน ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว		
น้อยกว่า 5,001 บาท	53	40.5
5,001 – 10,000 บาท	43	32.8
10,001 – 15,000 บาท	9	6.9
มากกว่า 15,000 บาท	26	19.8
รวม	131	100.0
รายได้เฉลี่ย 11,539 บาท มากที่สุด 60,000 บาท และน้อยที่สุด 500 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12087.00 บาท		
รายได้รวมของครอบครัว		
น้อยกว่า 20,001 บาท	30	12.9
20,001 – 40,000 บาท	82	35.2
40,001 – 60,000 บาท	70	30.0
60,001 – 80,000 บาท	36	15.5
มากกว่า 80,000 บาท	15	6.4
รวม	233	100.0
รายได้รวมของครอบครัวเฉลี่ย 45,984 บาท รายได้สูงสุด 150,000 บาท และรายได้ต่ำสุด 8,690 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 23285.35 บาท		
วงจรชีวิตครอบครัว		
ระยะเริ่มต้นครอบครัวยังไม่มีบุตร	40	17.2
ระยะครอบครัวขยาย บุตรคนแรกอายุไม่เกิน 20 ปี	150	64.3
ระยะครอบครัวอยู่ตัว บุตรเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และแยกครอบครัวมีบุตรคนเล็กอายุเกิน 20 ปี	41	17.6
ระยะครอบครัวหดตัว คู่สมรสเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย	2	0.9
รวม	233	100.0

จากตารางที่ 4.1 ด้านสถานภาพครอบครัว พบว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 59.2 ที่เหลือเป็นคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 40.8 ด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่อายุ 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.4 รองลงมาอายุ 31 – 40 ปี และมากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.2 และ 17.5 ตามลำดับ โดยมีอายุเฉลี่ย 44 ปี มากที่สุด 59 ปี และน้อยที่สุด 25 ปี

ด้านระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 62.7 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาโท และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 33.9 และ 3.4 ตามลำดับ

ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีผู้พึ่งพิง คิดเป็นร้อยละ 71.3 ที่เหลือไม่มีผู้พึ่งพิง คิดเป็นร้อยละ 28.7 เฉพาะครอบครัวที่มีผู้พึ่งพิงจำนวน 166 ครอบครัว พบว่า ข้าราชการครูมีสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 41.6 รองลงมา มีจำนวน 2 คน และ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 34.3 และ 12.1 ตามลำดับ โดยมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 1 คน มากที่สุด 7 คน และน้อยที่สุด 1 คน

ด้านรายได้ประจำต่อเดือนที่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้นของสมาชิกทุกคนในครอบครัว พบว่า ครอบครัวข้าราชการครูมีรายได้ต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.2 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน 30,001 – 40,000 บาท และมากกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.0 และ 20.2 ตามลำดับ โดยมีรายได้เฉลี่ย 39,496 บาท มากที่สุด 120,000 บาท และน้อยที่สุด 7,690 บาท

ข้าราชการครูส่วนใหญ่มีรายได้ไม่ประจำอื่น ๆ นอกเหนือจากเงินเดือน คิดเป็นร้อยละ 56.3 ที่เหลือไม่มีรายได้ไม่ประจำอื่น ๆ นอกเหนือจากเงินเดือน คิดเป็นร้อยละ 43.7 เฉพาะข้าราชการครูที่มีรายได้ไม่ประจำ อื่น ๆ นอกเหนือจากเงินเดือนจำนวน 131 ครอบครัว พบว่า ครอบครัวข้าราชการครูมีรายได้ไม่ประจำอื่น ๆ นอกเหนือจากเงินเดือนเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.5 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท และมากกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.8 และ 19.8 ตามลำดับ โดยมีรายได้เฉลี่ย 11,539 บาท มากที่สุด 60,000 บาท และน้อยที่สุด 500 บาท

ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีรายได้รวมของครอบครัว 20,001 – 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.2 รองลงมา มีรายได้รวม 40,001 – 60,000 บาท และ 60,001 – 80,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.0 และ 15.5 ตามลำดับ โดยมีรายได้รวมของครอบครัวเฉลี่ย 45,984 บาท รายได้สูงสุด 150,000 บาท และรายได้ต่ำสุด 8,690 บาท

คํานวณจีวิตครอบครัว พบว่า ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่อยู่ในระยะครอบครัวขยาย บุตรคนแรกอายุไม่เกิน 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.3 รองลงมาอยู่ในระยะครอบครัวอยู่ตัว บุตรเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และแยกครอบครัวมีบุตรคนเล็กอายุเกิน 20 ปี และอยู่ในระยะเริ่มต้นครอบครัว ยังไม่มีบุตร คิดเป็นร้อยละ 17.6 และ 17.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของครอบครัวข้าราชการครูจำแนกตามภาระหนี้สิน

ภาระหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
ภาระหนี้สิน		
ไม่มีหนี้สิน	39	16.7
มีหนี้สิน (ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550)	194	83.3
รวม	233	100.0
จำนวนหนี้สิน (กลุ่มตัวอย่าง 194 ครอบครัว)		
น้อยกว่า 400,001 บาท	62	32.0
400,001 – 800,000 บาท	58	29.9
800,001 – 1,200,000 บาท	34	17.5
มากกว่า 1,200,000 บาท	40	20.6
รวม	233	100.0
หนี้สินเฉลี่ย 478,552 บาท มากที่สุด 4,000,000 บาท และน้อยที่สุด 6,800 บาท		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 806061.2 บาท		

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน (ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550) คิดเป็นร้อยละ 83.3 ที่เหลือไม่มีภาระหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 16.7 เฉพาะครอบครัวข้าราชการครูที่มีภาระหนี้สิน จำนวน 194 ครอบครัว พบว่า มีจำนวนหนี้สินน้อยกว่า 400,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.0 รองลงมามีหนี้สิน 400,001 – 800,000 บาท และมากกว่า 1,200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.9 และ 20.6 ตามลำดับ โดยมีหนี้สินเฉลี่ย 478,552 บาท มากที่สุด 4,000,000 บาท และน้อยที่สุด 6,800 บาท

ตอนที่ 2 รายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยรายจ่ายต่อเดือนและหรือหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือน (บาท) จำแนกตามรายจ่ายหรือหนี้สินแต่ละประเภท

รายการ	จำนวนครอบครัว	รายจ่ายต่อเดือนและหรือหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือน (บาท)
2.1 สหกรณ์ออมทรัพย์ครู	128	11,498
2.2 ค่าซื้อยานพาหนะ (เช่น มอเตอร์ไซด์ หรือ รถยนต์ส่วนตัว)	93	8,517
2.3 ค่าสาธารณูปโภค (เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ หรือ ค่าโทรศัพท์)	197	1,534
2.4 ค่าเช่าหรือซื้อที่อยู่อาศัย	89	7,789
2.5 ค่าเครื่องอุปโภคบริโภค	196	6,119
2.6 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาทั้งของตนและคนในครอบครัว	131	7,817
2.7 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับนันทนาการ (เช่น บันเทิง หรือ การกีฬา ท่องเที่ยว)	132	2,186
2.8 ค่ายาและค่ารักษาพยาบาล	67	1,263
2.9 ค่าใช้จ่ายด้านสังคม (เช่น การทานอาหารนอกบ้าน หรือการกุศล)	170	1,736
2.10 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าฟุ่มเฟือย (เช่น เครื่องประดับน้ำหอม เครื่องสำอาง)	117	1,795
2.11 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการผ่อนชำระสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า เตาไมโครเวฟหรือคอมพิวเตอร์)	63	2,158
2.12 ค่าซื้อโทรศัพท์มือถือ	38	953
2.13 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	46	2,875

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ครอบครัวข้าราชการครูมีค่าเฉลี่ยรายจ่ายต่อเดือนและหรือหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือน (บาท) ที่เหลืออยู่ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550 เป็นค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู คิดเป็นเงิน 11,498 บาท รองลงมาเป็นค่าซื้อยานพาหนะ (เช่น มอเตอร์ไซด์ หรือรถยนต์ส่วนตัว) และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาทั้งของตนและคนในครอบครัว คิดเป็นเงิน 8,517 บาท และ 7,817 บาท ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การใช้บัตรเครดิต

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของข้าราชการครูจำแนกตามการใช้บัตรเครดิต

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ใช้บัตรเครดิต	127	54.5
ใช้บัตรเครดิต (ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550)	106	45.5
รวม	233	100.0
จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ (กลุ่มตัวอย่าง 106 คน)		
1 ใบ	46	43.4
2 ใบ	41	38.7
3 ใบ	12	11.3
4 ใบ	4	3.8
5 ใบ	3	2.8
รวม	106	100.0

จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้เฉลี่ย 2 ใบ มากที่สุด 5 ใบ และน้อยที่สุด 1 ใบ

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่ไม่ใช้บัตรเครดิต คิดเป็นร้อยละ 54.5 ที่เหลือใช้บัตรเครดิต คิดเป็นร้อยละ 45.5

เฉพาะกลุ่มข้าราชการครูที่ใช้บัตรเครดิตจำนวน 106 คน พบว่า ใช้บัตรเครดิต จำนวน 1 ใบ คิดเป็นร้อยละ 43.4 รองลงมาใช้จำนวน 2 ใบ และ 3 ใบ คิดเป็นร้อยละ 38.7 และ 11.3 ตามลำดับ โดยมีจำนวนบัตรเครดิตที่ใช้เฉลี่ย 1 - 2 ใบ มากที่สุด 5 ใบ และน้อยที่สุด 1 ใบ

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของข้าราชการครูจำแนกตามจำนวนวงเงินบัตรเครดิตทุกใบรวมกัน
(กลุ่มตัวอย่าง 106 คน)

จำนวนวงเงินบัตรเครดิตทุกใบรวมกัน (บาท)	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 40,001 บาท	27	25.5
40,001 – 50,000 บาท	18	17.0
มากกว่า 50,000 บาท	61	57.5
รวม	106	100.0

วงเงินบัตรเครดิตทุกใบรวมกันเฉลี่ย 113,537 บาท มากที่สุด 1,450,000 บาท และน้อยที่สุด 10,000 บาท

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สำหรับกลุ่มข้าราชการครูจำนวน 106 คน ส่วนใหญ่มีจำนวนวงเงินบัตรเครดิตทุกใบรวมกัน (บาท) มากกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 57.5 รองลงมา มีน้อยกว่า 40,001 บาท และ 40,001 – 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.5 และ 27.0 ตามลำดับ โดยมีวงเงินบัตรเครดิตทุกใบรวมกันเฉลี่ย 113,537 บาท มากที่สุด 1,450,000 บาท และน้อยที่สุด 10,000 บาท

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของข้าราชการครูจำแนกตามสาเหตุที่ใช้บัตรเครดิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

สาเหตุที่ใช้บัตรเครดิต	จำนวน	ร้อยละ
สามารถแบ่งชำระได้	46	19.7
สะดวกและปลอดภัยโดยไม่ต้องพกพาเงินสด	80	34.3
ถอนเงินสดจากตู้เอ ที เอ็ม ได้	24	10.3
มีคะแนนให้แลกของรางวัล	21	9.0
อื่น ๆ	9	3.9

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สาเหตุที่ข้าราชการครูใช้บัตรเครดิต คือ สะดวกและปลอดภัย โดยไม่ต้องพกพาเงินสด คิดเป็นร้อยละ 34.3 รองลงมาสามารถแบ่งชำระได้ และถอนเงินสดจากตู้เอ ที เอ็ม ได้ คิดเป็นร้อยละ 19.7 และ 10.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยปริมาณการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือนจำแนกตามประเภทการใช้จ่าย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ประเภทการใช้จ่าย	กลุ่มตัวอย่าง (ครอบครัวย)	ค่าเฉลี่ยปริมาณ การใช้จ่ายบัตรเครดิต ต่อเดือน (บาท)
ค่าอาหาร	22	2,990
ค่าของใช้ภายในบ้าน	39	3,326
ค่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย	25	1,704
ค่าใช้จ่ายเพื่อการนันทนาการ	13	2,115
ค่าสาธารณูปโภค	51	3,380
ค่าสิ่งอำนวยความสะดวก	21	2,074
ค่าสินค้าฟุ่มเฟือย	17	1,811
ค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทาง	30	3,853
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	20	7,338

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ข้าราชการครุมีค่าเฉลี่ยการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือนเป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ มากที่สุด คิดเป็นเงิน 7,338 บาท รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทาง และค่าสาธารณูปโภค คิดเป็นเงิน 3,853 บาท และ 3,380 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 จำนวนวงเงินที่อนุมัติเฉลี่ย ระยะเวลาที่กำหนดให้ชำระ จำนวนเงินที่ใช้จ่ายจริงเฉลี่ย ต่อเดือน และจำนวนเงินขั้นต่ำที่ชำระเฉลี่ยต่อเดือน (กรณีชำระไม่เต็ม) ของข้าราชการครู

บัตรที่	กลุ่ม ตัวอย่าง (คน)	จำนวน วงเงินที่ อนุมัติ เฉลี่ย	ระยะเวลา กำหนดให้ชำระ เฉลี่ย (วัน)	จำนวนเงินที่ ใช้จ่ายจริง เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวนเงินขั้นต่ำที่ ชำระเฉลี่ยต่อเดือน (กรณีที่ชำระไม่เต็ม)
1	83	58,990	36	5,935	4,249
2	32	71,718	37	2,959	1,965
3	12	41,083	36	5,612	4,466
4	4	21,250	43	1,950	1,400
5	2	15,000	45	1,500	1,000
เฉลี่ย		41,608	39	3,591	2,616

จากตารางที่ 4.8 ด้านจำนวนวงเงินที่อนุมัติเฉลี่ย พบว่า ข้าราชการครูมีจำนวนวงเงินที่อนุมัติจากบัตรเครดิตใบที่ 2 มากที่สุด คิดเป็นเงิน 71,718 บาท รองลงมาจากบัตรเครดิตใบที่ 1 และใบที่ 3 คิดเป็นเงิน 58,990 บาท และ 41,083 ตามลำดับ

ด้านจำนวนเงินที่ใช้จ่ายจริงเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ข้าราชการครูใช้จ่ายจากบัตรเครดิตใบที่ 1 มากที่สุด คิดเป็นเงิน 5,935 บาท รองลงมาใช้จ่ายจากบัตรเครดิตใบที่ 3 และใบที่ 2 คิดเป็นเงิน 5,612 บาท และ 2,959 บาท ตามลำดับ

โดยมีจำนวนวงเงินที่อนุมัติเฉลี่ยรวมทุกใบ 41,608 บาท ระยะเวลาที่กำหนดให้ชำระเฉลี่ย (วัน) รวมทุกใบ 39 วัน จำนวนเงินที่ใช้จ่ายจริงเฉลี่ยต่อเดือนรวมทุกใบ 3,591 บาท และจำนวนเงินขั้นต่ำที่ชำระเฉลี่ยต่อเดือน (กรณีที่ชำระไม่เต็ม) รวมทุกใบ 2,616 บาท

ตอนที่ 4 การวางแผนการใช้จ่ายของข้าราชการครู

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวของข้าราชการครู

ค่าเฉลี่ยการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว	ค่าเฉลี่ยการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว	S.D.	ระดับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
<u>ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน</u>			
การซื้อสินทรัพย์ เช่น รถยนต์ ท่านจะคำนึงถึงคุณภาพ ราคา และค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมในระยะยาว	4.06	0.8760	มาก
จัดลำดับความสำคัญของรายการใช้จ่ายในแต่ละเดือน	3.70	0.9570	มาก
กำหนดเป้าหมายในการใช้เงินในแต่ละเดือน	3.65	0.9533	มาก
เมื่อจะซื้อทรัพย์สินใหม่ที่มีราคาแพง เช่น รถยนต์ บ้านที่ดิน เมื่อท่านได้มีการสะสมเงินจำนวนหนึ่งที่มากพอไว้ก่อน	3.65	1.0474	มาก
กำหนดสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ไว้ล่วงหน้า	3.41	1.1345	มาก
มีข้อตกลง/กฎในการใช้จ่ายเงินให้สมาชิกปฏิบัติ	3.34	0.9800	ปานกลาง
จัดรายการที่ต้องใช้จ่ายออกเป็นกลุ่ม ๆ ไว้ล่วงหน้า เช่น สิ่งจำเป็นต่อชีวิต อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การเจ็บป่วย ค่าใช้จ่ายเดินทาง ค่าใช้จ่ายเพื่ออำนวยความสะดวก ค่าท่องเที่ยว ค่าประกันภัย ค่าบริจาค	3.31	1.0677	ปานกลาง
การบันทึกรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง	3.29	1.0719	ปานกลาง
กำหนดขอบเขตการใช้จ่ายของรายการในข้อ 4 ว่ากลุ่มใดมีจำนวนเท่าใด	3.27	1.0544	ปานกลาง
จัดทำงบประมาณรายรับรายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	3.24	1.0769	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ค่าเฉลี่ยการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว	ค่าเฉลี่ยการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว	S.D.	ระดับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ			
มีการเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆในการซื้อสินค้า เช่น ซื้อเงินสด/เงินผ่อนก่อนตัดสินใจใช้จริง	3.92	0.8654	มาก
ทำรายการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการแบ่งเงินรายได้ออกเป็นหมวดหมู่ตามประเภทของรายจ่าย	3.52	0.9471	มาก
การตัดสินใจในการใช้จ่ายของท่านสอดคล้องกับแผนการใช้จ่ายที่วางไว้	3.46	0.9375	มาก
สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวต้องรับผิดชอบในการใช้จ่ายตามที่ได้รับการจัดสรร	3.38	1.0364	ปานกลาง
จัดทำรายการสิ่งที่จะต้องซื้อไว้ล่วงหน้าอยู่ในงบประมาณที่วางไว้เช่นก่อนไปซื้อของตามห้างสรรพสินค้าต้องวางแผนก่อนว่าจะไปซื้ออะไรแล้วซื้อตามที่วางแผนไว้	3.31	0.9967	ปานกลาง
จดบันทึกรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน	2.90	1.1888	ปานกลาง
ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม			
มีการปรับแผนการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเช่น ปรับแผนการใช้จ่ายเมื่อน้ำมันแพง	3.72	0.8807	มาก
มีการปรับปรุงแก้ไขและยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้น	3.57	0.9119	มาก
มีการเปรียบเทียบรายการในงบประมาณกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง	3.52	0.9424	มาก

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ค่าเฉลี่ยการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว	ค่าเฉลี่ยการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว	S.D.	ระดับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
ในแต่ละเดือนท่านได้นำรายการใช้จ่ายไปเปรียบเทียบกับรายได้	3.52	0.9695	มาก
ในกรณีที่ประมาณการรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่าย ท่านจะพยายามลดค่าใช้จ่ายลงโดยนำเงินที่ออมไว้มาใช้	3.40	0.9332	ปานกลาง
มีการหาสาเหตุของความแตกต่างระหว่างรายจ่ายจริงกับงบประมาณที่ตั้งไว้	3.38	0.9446	ปานกลาง
ในกรณีที่ประมาณการรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่าย ท่านจะหารายได้พิเศษเพิ่มเพื่อไม่นำเงินที่ออมไว้มาใช้	3.24	0.9979	ปานกลาง
รวม	3.46	0.9354	มาก

จากตารางที่ 4.9 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน พบว่าข้าราชการครูมีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวในระดับมาก ได้แก่ การซื้อสินทรัพย์ เช่น รถยนต์ จะคำนึงถึงคุณภาพ ราคา และค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมในระยะยาว จัดลำดับความสำคัญของรายการใช้จ่ายในแต่ละเดือน กำหนดเป้าหมายในการใช้เงินในแต่ละเดือน เมื่อจะซื้อทรัพย์สินใหม่ที่มีราคาแพง เช่น รถยนต์ บ้านที่ดิน จะมีการสะสมเงินจำนวนหนึ่งที่มากพอไว้ก่อน และกำหนดสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ไว้ล่วงหน้า ส่วนรายการที่ข้าราชการครูมีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวในระดับปานกลาง ได้แก่ มีข้อตกลง/กฎในการใช้จ่ายเงินให้สมาชิกปฏิบัติ จัดรายการที่ต้องใช้จ่ายออกเป็นกลุ่ม ๆ ไว้ล่วงหน้า เช่น สิ่งจำเป็นต่อชีวิต อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การเจ็บป่วย ค่าใช้จ่ายเดินทาง ค่าใช้จ่ายเพื่ออำนวยความสะดวก ค่าท่องเที่ยวค่าประกันภัย ค่าบริจจาค การบันทึกรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง กำหนดขอบเขตการใช้จ่ายของรายการในข้อ 4 ว่ากลุ่มใดมีจำนวนเท่าใด และจัดทำงบประมาณรายรับรายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ พบว่า ข้าราชการครุมีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวในระดับมาก ได้แก่ มีการเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ ในการซื้อสินค้า เช่น ซื้อเงินสด/เงินผ่อนก่อนตัดสินใจใช้จริง ทำรายการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการแบ่งเงินรายได้ออกเป็นหมวดหมู่ตามประเภทของรายจ่าย และการตัดสินใจในการใช้จ่ายของท่านสอดคล้องกับแผนการใช้จ่ายที่วางไว้ ส่วนรายการที่ข้าราชการครุมีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวในระดับปานกลาง ได้แก่ สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวต้องรับผิดชอบในการใช้จ่ายตามที่ได้รับการจัดสรร จัดทำรายการสิ่งที่จะต้องซื้อไว้ล่วงหน้าแลอยู่ภายในงบประมาณที่วางไว้เช่นก่อนไปซื้อของตามห้างสรรพสินค้าต้องวางแผนก่อนว่าจะไปซื้ออะไรแล้วซื้อตามที่วางแผนไว้ และจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม พบว่า ข้าราชการครุมีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวในระดับมาก ได้แก่ มีการปรับแผนการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเช่น ปรับแผนการใช้จ่ายเมื่อน้ำมันแพง มีการปรับปรุงแก้ไขและยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้น มีการเปรียบเทียบรายการในงบประมาณกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง ในแต่ละเดือนได้นำรายการใช้จ่ายไปเปรียบเทียบกับรายได้ และเปรียบเทียบรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงกับงบประมาณที่ตั้งไว้ ส่วนรายการที่ข้าราชการครุมีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวในระดับปานกลาง ได้แก่ ในกรณีที่ประมาณการรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่าย จะพยายามลดค่าใช้จ่ายลงโดยนำเงินที่ออมไว้มาใช้ มีการหาสาเหตุของความแตกต่างระหว่างรายจ่ายจริงกับงบประมาณที่ตั้งไว้ และในกรณีที่ประมาณการรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่าย จะหารายได้พิเศษเพิ่มเพื่อไม่นำเงินที่ออมไว้มาใช้

โดยสรุปข้าราชการครุมีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 3.46

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูตามอัตราพึงพิงของครอบครัว

อัตราพึงพิง	จำนวน	รายจ่ายเฉลี่ย	t	Sig.
ครอบครัวข้าราชการครูที่ไม่มีผู้พึงพิง	67	2,401		
ครอบครัวข้าราชการครูที่มีผู้พึงพิง	166	2,278	0.558	0.577
รวม	233			

จากตารางที่ 4.10 พบว่า อัตราพึงพิงของครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูตามรายได้แต่ละระดับ

ระดับรายได้ (บาท)	จำนวน	รายจ่ายเฉลี่ย	F	Sig.
น้อยกว่า 20,001 บาท	30	1,453		
20,001 – 40,000 บาท	82	2,029		
40,001 – 60,000 บาท	70	2,485		
60,001 – 80,000 บาท	36	2,858		
มากกว่า 80,000 บาท	15	3,480	7.414	0.000*
รวม	233			

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูรายคู่ (รายได้แต่ละระดับ) ที่มีความแตกต่างกัน

ระดับรายได้ (บาท)	รายจ่ายเฉลี่ย	ผลต่างของค่าเฉลี่ย				
		น้อยกว่า 20,001 บาท	20,001 – 40,000 บาท	40,001 – 60,000 บาท	60,001 – 80,000 บาท	มากกว่า 80,000 บาท
น้อยกว่า 20,001 บาท	1,453	-	-	-	-	-
20,001 – 40,000 บาท	2,029	575	-	-	-	-
40,001 – 60,000 บาท	2,485	1,031*	456	-	-	-
60,001 – 80,000 บาท	2,858	1,404*	828*	372	-	-
มากกว่า 80,000 บาท	3,480	2,026*	1,451*	995*	622	-

จากตารางที่ 4.11 และ 4.12 พบว่า ระดับรายได้มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยกลุ่มข้าราชการครูที่มีรายได้น้อยกว่า 20,001 บาท จะมีรายจ่ายเฉลี่ยน้อยกว่าข้าราชการครูที่มีรายได้ 40,001 – 60,000 บาท 60,001 – 80,000 บาท และมากกว่า 80,000 บาท

กลุ่มข้าราชการครูที่มีรายได้ 20,001 – 40,000 บาท จะมีรายจ่ายเฉลี่ยน้อยกว่าข้าราชการครูที่มีรายได้ 60,001 – 80,000 บาท และมากกว่า 80,000 บาท

กลุ่มข้าราชการครูที่มีรายได้ 40,001 – 60,000 บาท จะมีรายจ่ายเฉลี่ยน้อยกว่าข้าราชการครูที่มีรายได้มากกว่า 80,000 บาท

ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูแต่ละวงจรชีวิตครอบครัว

วงจรชีวิตครอบครัว	จำนวน	รายจ่ายเฉลี่ย	F	Sig.
ระยะเริ่มต้นครอบครัวยังไม่มีบุตร	40	1,675		
ระยะครอบครัวขยาย บุตรคนแรกอายุไม่เกิน 20 ปี	150	2,422		
ระยะครอบครัวอยู่ตัว บุตรเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และแยกครอบครัวมีบุตรคนเล็กอายุเกิน 20 ปี	41	2,519	4.366	0.014*
รวม	231			

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูรายคู่ (วงจรชีวิตครอบครัว) ที่มีความแตกต่างกัน

วงจรชีวิตครอบครัว	รายจ่ายเฉลี่ย	ผลต่างของค่าเฉลี่ย		
		ระยะครอบครัวเริ่มต้น	ระยะครอบครัวขยาย	ระยะครอบครัวอยู่ตัว
ระยะครอบครัวเริ่มต้น	1,675	-		
ระยะครอบครัวขยาย	2,422	747*	-	
ระยะครอบครัวอยู่ตัว	2,519	844*	97	-

จากตารางที่ 4.13 และ 4.14 พบว่า วงจรชีวิตครอบครัวมีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยกลุ่มข้าราชการครูที่ระยะเริ่มต้นครอบครัวยังไม่มีบุตรจะมีรายจ่ายเฉลี่ยน้อยกว่าข้าราชการครูที่ระยะครอบครัวขยาย บุตรคนแรกอายุไม่เกิน 20 ปี และระยะครอบครัวอยู่ตัว บุตรเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และแยกครอบครัวมีบุตรคนเล็กอายุเกิน 20 ปี

ตารางที่ 4.15 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูที่ใช้บัตรเครดิตและไม่ใช้บัตรเครดิต

รายการ	จำนวน	รายจ่ายเฉลี่ย	t	Sig.
ครอบครัวข้าราชการครูที่ไม่ใช้บัตรเครดิต	127	1,907		
ครอบครัวข้าราชการครูที่ใช้บัตรเครดิต	106	2,800	4.649	0.000*
รวม	233			

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 4.15 พบว่า การใช้บัตรเครดิตมีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยกลุ่มครอบครัวข้าราชการครูที่ใช้บัตรเครดิตมีรายจ่ายเฉลี่ยมากกว่าครอบครัวข้าราชการครูที่ไม่ใช้บัตรเครดิต

ตารางที่ 4.16 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูตามระดับการวางแผนการใช้จ่าย

ระดับการวางแผนการใช้จ่าย	จำนวน	รายจ่ายเฉลี่ย	F	Sig.
น้อย	26	2,929		
ปานกลาง	77	2,492		
มาก	93	2,039		
มากที่สุด	37	2,198	2.911	0.035*
รวม	233	2,313		

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 4.17 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูรายคู่ (การวางแผนการใช้จ่าย) ที่มีความแตกต่างกัน

การวางแผนการใช้จ่าย	รายจ่ายเฉลี่ย	ผลต่างของค่าเฉลี่ย			
		น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
น้อย	2,929	-			
ปานกลาง	2,492	439	-		
มาก	2,039	890*	453	-	
มากที่สุด	2,198	731	294	159	-

จากตารางที่ 4.16 และตารางที่ 4.17 พบว่า การวางแผนการใช้จ่ายมีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยกลุ่มข้าราชการครูที่มีการวางแผนการใช้จ่ายระดับน้อยจะมีรายจ่ายเฉลี่ยมากกว่าข้าราชการครูที่มีการวางแผนการใช้จ่ายระดับมาก

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบัน การอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นของการวิจัยเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในการศึกษาค้นคว้าดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้

1.1.1 เพื่อศึกษารายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคเหนือ 3

1.1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบัน การอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3

1.2 สมมติฐานการวิจัย

1.2.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู

1.2.2 การใช้บัตรเครดิตมีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู

1.2.3 การวางแผนการใช้จ่ายของครัวครัวที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัว ข้าราชการครู

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1.3.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบัน การอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 รวม 16 สถานศึกษา จำนวน 560 ครอบครัว

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ เดิมค่าในช่องว่าง และแบบมาตราวัดประมาณค่า มีทั้งหมด 4 ตอน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ของครอบครัว อัตรา ฟังฟังของครอบครัว และวงจรชีวิตครอบครัว การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว และการใช้บัตรเครดิต ใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยการแจกแจงความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ

(percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (means) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสูงสุด (max) และค่าต่ำสุด (min)

1.4.2 รายงานของครอบครัวครู ได้แก่ รายงานของครอบครัวจำแนกตามประเภทของค่าใช้จ่าย ใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยการแจกแจงความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (means) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสูงสุด (max) และค่าต่ำสุด (min)

1.4.3 การใช้บัตรเครดิตของครู ได้แก่ มีการใช้บัตรเครดิต หรือไม่ สาเหตุที่เลือกใช้ เรื่องที่ใช้ สถานที่ใช้ จำนวนเงินที่อนุมัติ มูลค่าการใช้จ่ายด้วยบัตรเครดิตเฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาชำระ จำนวนเงินขั้นต่ำที่ชำระต่อเดือน (กรณีชำระไม่เต็มจำนวนที่เรียกเก็บ) ใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยการแจกแจงความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (means) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสูงสุด (max) และค่าต่ำสุด (min)

1.4.4 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว ใช้การวิเคราะห์ระดับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวโดยการคำนวณหาค่าคะแนนเฉลี่ย

1.5 ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1.5.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู พบว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว อายุ 41 – 50 ปี อายุเฉลี่ย 44 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีผู้พึ่งพิง ซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และมากกว่า 65 ปี เฉลี่ย 1 คน มีรายได้ประจำต่อเดือนที่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้นของสมาชิกทุกคนในครอบครัว 20,001 – 30,000 บาท รายได้เฉลี่ย 39,496 บาท ข้าราชการครูส่วนใหญ่มีรายได้ไม่ประจำ โดยมีน้อยกว่า 5,001 บาท รายได้เฉลี่ย 11,539 บาท ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่อยู่ในระยะครอบครัวขยาย บุตรคนแรกอายุไม่เกิน 20 ปี มีภาระหนี้สิน (ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550) เฉพาะครอบครัวข้าราชการครูที่มีภาระหนี้สินคงค้างจำนวน 194 ครอบครัว พบว่า มีจำนวนหนี้สินคงค้างน้อยกว่า 400,001 บาท หนี้สินเฉลี่ย 478,552 บาท รายงานหรือหนี้สินที่ต้องชำระรายเดือนเฉลี่ย 2,314 บาท มีปริมาณหนี้สินหรือจำนวนเงินที่กู้เฉลี่ย (บาท) ที่เหลืออยู่ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550 เป็นเงิน 478,552 บาท

1.5.2 รายงานของครอบครัวข้าราชการครู พบว่า ครอบครัวข้าราชการครูมีค่าเฉลี่ยรายจ่ายต่อเดือนและหรือหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือน (บาท) ที่เหลืออยู่ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550

เป็นค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู คิดเป็นเงิน 11,498 บาท รองลงมาเป็นค่าซื้อยานพาหนะ (เช่น มอเตอร์ไซด์ หรือรถยนต์ส่วนตัว) และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาทั้งของคนและคนในครอบครัว คิดเป็นเงิน 8,517 บาท และ 7,817 บาท ตามลำดับ

1.5.3 การใช้บัตรเครดิต พบว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่ไม่ใช้บัตรเครดิต เฉพาะกลุ่มข้าราชการครูที่ใช้บัตรเครดิตมีจำนวน 106 คน พบว่า จำนวนวงเงินที่อนุมัติเฉลี่ยรวมทุกใบ 41,608 บาท ระยะเวลาที่กำหนดให้ชำระเฉลี่ย (วัน) รวมทุกใบ 39 วัน จำนวนเงินที่ใช้จ่ายจริงเฉลี่ยต่อเดือนรวมทุกใบ 3,591 บาท และจำนวนเงินขั้นต่ำที่ชำระเฉลี่ยต่อเดือน (กรณีที่ไม่ชำระไม่เต็ม) รวมทุกใบ 2,616 บาท สาเหตุที่ข้าราชการครูใช้บัตรเครดิต คือ สะดวกและปลอดภัยโดยไม่ต้องพกพาเงินสด รองลงมาสามารถแบ่งชำระได้ และถอนเงินสดจากตู้เอ ทีเอ็ม ได้

1.5.4 การวางแผนการใช้จ่ายของข้าราชการครู พบว่า ข้าราชการครูมีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 3.46

1.5.5 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ระดับรายได้ของครอบครัว วงจรชีวิตครอบครัว การใช้บัตรเครดิต และการวางแผนการใช้จ่าย มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัว ข้าราชการครู ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แต่อัตราพึงพิงของครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัว ข้าราชการครูที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2. การอภิปรายผล

จากการวิจัย พบว่า ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีรายจ่ายหรือจำนวนเงินการผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนเฉลี่ย (บาท) เป็นค่าเครื่องอุปโภคบริโภคมากที่สุด รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และค่าซื้อยานพาหนะ สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร กิจเกื้อกูล (สำนักงาน ก.ค. 2539) ที่ได้ศึกษาเรื่อง สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมและวิชาชีพของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เงินเดือนของข้าราชการครูส่วนใหญ่ร้อยละ 65 มีรายได้ต่ำกว่าหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งทำให้เกิดปัญหาค่าครองชีพในการดำรงชีวิตประจำวัน และร้อยละ 89.84 ไม่มีรายได้พิเศษแต่อย่างใด ส่วนในเรื่องรายของครู พบว่าร้อยละ 64.89 มีรายจ่ายต่อเดือน 10,001 บาท ขึ้นไปเปรียบเทียบกับเงินเดือน คือร้อยละ 56.08 มีเงินเดือนระหว่าง 6,000 – 9,999 บาทต่อเดือน แสดงว่ารายรับกับรายจ่ายของครูไม่สมดุลกัน โดยข้าราชการครูร้อยละ 80.12 มีความรู้สึกไม่พอใจกับรายได้และจ่ายของตน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงาน ก.ค. (2539) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2539 ณ โรงแรมริมโขงแกรนด์วิล

อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า ในประเด็นสาเหตุการเกิดหนี้สินประเด็นหนึ่ง ข้าราชการครูที่เกิดภาระหนี้ขึ้นมาจำนวนมากมีสาเหตุสำคัญมาจากองค์ประกอบภายใน ได้แก่ ข้าราชการครูไม่อาจควบคุมตนเองได้หลงใหลกับระบบสังคมแบบ “บริโภคนิยม” จึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้ครูเกิดภาระหนี้สิน สรุปสาเหตุได้ 3 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่งขาดการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ไม่มีระเบียบวินัยในการใช้จ่ายเงิน ประการที่สองพยายามซื้อหาสิ่งของที่ฟุ่มเฟือยมาใช้สอยทั้งที่ไม่จำเป็นเกินฐานะความเป็นอยู่ และประการที่สาม ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องมือสื่อสาร และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุทธิสม ดังก้อง (2536 : 119-123) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สินของข้าราชการครู : ศึกษาเฉพาะกรณี ข้าราชการครูประถมศึกษาในจังหวัดภาคอีสานตอนบน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้มีหนี้สินเรียงตามลำดับคือ ความนิยมสร้างบ้านขนาดใหญ่ ราคาแพง นำเงินไปลงทุนโดย ไม่มีความรู้เพียงพอ นิยมใช้เครื่องอำนวยความสะดวกตามสมัย การมีจำนวนผู้อยู่ในอุปการะมาก การไม่ยึดมั่นในศาสนาธรรม เรื่องอบายมุข การยึดมั่นในประเพณีเอาหน้า การยึดมั่นในการมีส่วนร่วมในงานสังคม และการยึดถือปฏิบัติตามสมัยนิยมด้านการศึกษา สรุปได้ว่าปัจจัย ทางด้านสังคมเป็นเหตุให้ข้าราชการครูมีภาระหนี้สิน

จากการวิจัยที่พบว่า ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่อยู่ในระยะครอบครัวขยาย บุตรคนแรกอายุไม่เกิน 20 ปี ซึ่งเริ่มต้นจากเมื่อเริ่มมีบุตร จนถึงระยะที่บุตรเข้าสู่วัยรุ่น ระยะนี้ครอบครัวต้องมีภาระการใช้จ่ายสูง ขณะเดียวกันความสามารถในการหารายได้ของครอบครัว ในช่วงนี้ก็จะสูงด้วย รายจ่ายส่วนใหญ่ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า การรักษาพยาบาล การศึกษาของบุตร และจะมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อสร้างหลักประกันให้แก่ครอบครัว ซึ่ง ได้แก่ การประกันชีวิตที่ให้ความคุ้มครองถึงบุตรด้วย การซื้อบ้านเป็นของตนเอง ตลอดจนการเก็บออมไว้สำหรับการศึกษาระดับสูง (อุดมศึกษา) ของบุตรในอนาคต ทำให้ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินที่เพิ่มมากขึ้น เกิดปัญหาหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิสม ดังก้อง (2536 : 119-123) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สินของข้าราชการครู : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษาในจังหวัดภาคอีสานตอนบน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้มีหนี้สินเรียงตามลำดับคือ ความนิยมสร้างบ้านขนาดใหญ่ ราคาแพง นำเงินไปลงทุนโดย ไม่มีความรู้เพียงพอ นิยมใช้เครื่องอำนวยความสะดวกตามสมัย การมีจำนวนผู้อยู่ในอุปการะมาก การไม่ยึดมั่นในศาสนาธรรม เรื่องอบายมุข การยึดมั่นในประเพณีเอาหน้า การยึดมั่นในการมีส่วนร่วมในงานสังคม และ การยึดถือปฏิบัติตามสมัยนิยมด้านการศึกษา สรุปได้ว่าปัจจัย ทางด้านสังคมเป็นเหตุให้ข้าราชการครูมีภาระหนี้สิน

สำหรับสาเหตุที่ข้าราชการครูใช้บัตรเครดิต คือ สะดวกและปลอดภัย โดยไม่ต้องพกพาเงินสด รองลงมาสามารถแบ่งชำระได้ และถอนเงินสดจากตู้เอทีเอ็ม ได้สะดวกให้เห็นถึงพฤติกรรมการบริโภคที่เพิ่มขึ้นและพฤติกรรมการออมที่ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณิรัตน์ แววมณีวรรณ (2539 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมในการบริโภคและการออมของผู้ถือบัตรเครดิต : กรณีศึกษา พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ถือบัตรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริโภคเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริโภคในลักษณะก่อนข้างฟุ่มเฟือย และมีพฤติกรรมในการออมลดลง

จากการวิจัยที่พบว่า ระดับรายได้ของครอบครัว วงจรชีวิตครอบครัว การใช้บัตรเครดิต และการวางแผนการใช้จ่าย มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงาน ก.ค. (2539) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2539 ณ โรงแรมมิโฮแกรนวิลล์ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า ระบบสังคมแบบบริโภคนิยม เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูเกิดภาระหนี้สิน ที่สำคัญ ได้แก่ การขาดการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ไม่มีระเบียบวินัยในการใช้จ่ายเงิน ความพยายามซื้อหาสิ่งของที่ฟุ่มเฟือยมาใช้สอยทั้งที่ไม่จำเป็นเกินฐานะความเป็นอยู่ และการซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องมือสื่อสาร ทำให้ข้าราชการครูมีปัญหาด้านรายจ่ายหรือหนี้สิน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการนำความรู้ด้านการวางแผนทางการเงินมาใช้วางแผนในการใช้จ่ายของครอบครัวโดยการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อสร้างวินัยทางการเงินของครอบครัวผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1.1 ครอบครัวควรมีการวางแผนการใช้จ่ายภายในครอบครัวเพื่อเป็นการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและทำให้รายได้ที่มีอยู่เพียงพอในการใช้จ่ายภายในครอบครัวโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตครอบครัว

3.1.2 ในกรณีที่ครอบครัวมีหนี้สินควรรวมหนี้สินมาอยู่ในสถาบันการเงินเพียงแห่งเดียวเพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการหนี้และหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและขยายเวลาผ่อนชำระหนี้ให้มีระยะเวลายาวนานขึ้นเพื่อให้มีเงินเหลือพอใช้จ่ายในครอบครัว

3.1.3 ส่งเสริม และ พัฒนาอาชีพเสริมให้กับครูเพื่อเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้ประจำที่มีอยู่

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มข้าราชการสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 เท่านั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานการอาชีวศึกษา โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวข้าราชการครู

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ ชีใจงาม (2542) “การศึกษาค่านิยมในการดำเนินชีวิตและการดำเนินชีวิตของครูสังกัด
กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอก (จิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
กระทรวงศึกษาธิการ (2549) *ยุทธศาสตร์และเป้าหมายการให้บริการในระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2547-2549)*
ของกระทรวงศึกษาธิการ กันยายนที่ 15 พฤษภาคม 2549 จาก
http://www.moe.go.th/operation_centre/vision3.htm
- กระทรวงศึกษาธิการ (2545) *โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครู* กันยายนที่ 31 พฤษภาคม 2545 จาก
<http://www.moe.go.th/main2/article/vicichai02.htm>
- เกษรา มานันตพงศ์ (2546) “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (R.I.T) ภาคเหนือ” วิทยานิพนธ์ปริญญา
คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาคอร์ปครัวและสังคม)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- คุณิรัตน์ แวมณีวรรณ (2539) “พฤติกรรมในการบริโภคและการออมของผู้ถือบัตรเครดิต :
กรณีศึกษา พนักงานบริษัทเอกชนเขตกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญา
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- จรินทร์ เทศวานิช (2534) *การเงินและการธนาคาร พิมพ์ครั้งที่ 3* ไอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์
กรุงเทพมหานคร
- จิตตินันท์ เฉชะกุลปต์ (2545) “เศรษฐศาสตร์ครอบครัวกับวงจรชีวิตครอบครัว” ใน *ประมวลสาระ
ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว* หน่วยที่ 4 หน้า 1-49 นนทบุรี
สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จิรพรรณ ชีรานนท์ (2541) “หน่วยที่ 6 การคลังของครอบครัว” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการ
จัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน* นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ชุมพร ศาสตราวาท (2540) “การออมของครัวเรือนและความสำคัญทางการเงินของประเทศไทย”
วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- ฐาปนีย์ กันตามระ (2538) “การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้ถือบัตรเครดิตธนาคาร
กรุงเทพ” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก
- ฉรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ (2545) “หน่วยที่ 2 ทฤษฎีการบริโภคการออมและการลงทุน” ใน *ประมวล
สาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว* บัณฑิตศึกษา นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ (2545) “หน่วยที่ 11 ความรู้สึกสำหรับผู้บริโภค” ใน *ประมวลสาระ
ชุดวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป* บัณฑิตศึกษา นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ปิยฉัตร รัตนวิบูลย์ (2542) “การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้ถือบัตรเครดิต : กรณีศึกษา
เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนและข้าราชการ” วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ห้องศรี นิติมานพ (2546) “ความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจกับหนี้สินของครอบครัว
ข้าราชการศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาคอร์ปครัวและสังคม)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล (2528) *หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร
เอียร์บุ๊ก พับลิชเชอร์
- เรืองอุไร ศรีนิลทา และรัชณี ลาซโรจน์ (2533) “หน่วยที่ 2 รู้ใช้รู้จ่าย” ใน *เอกสารการสอนรายวิชา
การจัดการกิจการของครอบครัว* นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- รจนา สรรสม (2544) “แนวคิดของครูที่เสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหานี้” กรุงเทพมหานคร
วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วรรณิ ชลนภาสติชัย (2545) “หน่วยที่ 9 การจัดการเงินของครอบครัว” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา
เศรษฐศาสตร์ครอบครัว* บัณฑิตศึกษา นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ศิริชัย พงษ์วิชัย (2542) *วิธีใช้โปรแกรม SPSS และแปลความหมายผลลัพธ์ที่ได้* พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ (2540) *ครอบครัวไทยในปัจจุบันและความต้องการความช่วยเหลือและการแทรกแซงในสถาบันครอบครัวมุมมองของสวัสดิการสังคม* กรุงเทพมหานคร สมาคมสงเคราะห์ศาสตร์แห่งประเทศไทย 2540
- สุขใจ น้ำผุด (2543) *กลยุทธ์การบริหารการเงินบุคคล พิมพ์ครั้งที่ 3* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุทธิสม ดังก้อง (2536) “ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สินของข้าราชการครู : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษาในจังหวัดภาคอีสานตอนบน” *วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- อินทร์ ศรีคุณ และคณะ (2528) “การสำรวจสภาพหนี้สินของครู” *วารสารการวิจัยทางการศึกษา* 2 (เมษายน-มิถุนายน 2528) : 103
- Yamane, Taro (1970). *Statistics : an Introductory analysis*. 3rd ed. New York: Harper and Row Publishers.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 ประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์ในการศึกษาระดับมหาบัณฑิต เพื่อนำไปวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัว ข้าราชการครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3

การวิจัยครั้งนี้ไม่มีเจตนาที่จะประเมิน เรื่อง การเงินรายบุคคล การตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริงของท่านในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวม มิได้แยกเป็นรายบุคคลหรือสถานศึกษาแต่อย่างใด

แบบสอบถามชุดนี้มีจำนวน 7 หน้า แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว

ตอนที่ 2 รายจ่ายของครอบครัว

ตอนที่ 3 การใช้บัตรเครดิตของครู

ตอนที่ 4 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและชัดเจน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความกรุณาทางวิชาการแก่ผู้วิจัยในครั้งนี้

นางสาวนงคราญ สมบัติหลาย

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ () 1. ชาย
() 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด
() 1. ปริญญาตรี
() 2. ปริญญาโท
() 3. อื่น ๆ ระบุ.....
4. สมาชิกในครอบครัวมีบุคคลที่อายุต่ำกว่า 15 ปี (ที่ครอบครัวต้องอุปการะเลี้ยงดู) จำนวนคน
5. สมาชิกในครอบครัวมีบุคคลที่อายุมากกว่า 65 ปี (ที่ครอบครัวต้องอุปการะเลี้ยงดู) จำนวนคน
6. รายได้ประจำที่ยังไม่หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้นของสมาชิกทุกคนในครอบครัวรวมกัน เดือนละ.....บาท
7. รายได้ไม่ประจำ ของสมาชิกทุกคนในครอบครัวรวมกัน เดือนละ.....บาท
8. ครอบครัวของท่านมีภาระหนี้สินหรือไม่
() 1. ไม่มีหนี้
() 2. มีหนี้ ประมาณ.....บาท (ณ วันที่ 31 ธ.ค. 2550)
9. ครอบครัวของท่านจัดอยู่ในลักษณะใด
() 1. ครอบครัวที่ยังไม่มีบุตร
() 2. มีบุตรคนแรกอายุไม่เกิน 20 ปี)
() 3. มีบุตรคนเล็กอายุเกิน 20 ปี)
() 4. เป็นครอบครัวที่คู่สมรสเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย (อายุ 60 ปี ขึ้นไป)

ตอนที่ 2 รายจ่าย และหนี้สินของครอบครัว

โปรดระบุจำนวนเงินค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อเดือนลงในช่องว่างที่กำหนดให้ โดยแยก ตามประเภทค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวท่านมีหนี้สินและค่าใช้จ่ายจำแนกเป็นเรื่องใดบ้าง และมีปริมาณหนี้สินที่ต้องชำระหนี้และรายจ่ายต่อเดือนเท่าไร โดยเติมตัวเลขลงในช่องว่างของตาราง

รายการ	รายจ่ายต่อเดือนและหรือ หนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือน (บาท)
2.1 สหกรณ์ออมทรัพย์ครู	
2.2 ค่าซื้อยานพาหนะ (เช่น มอเตอร์ไซด์ หรือรถยนต์ส่วนตัว)	
2.3 ค่าสาธารณูปโภค (เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ หรือค่าโทรศัพท์)	
2.4 ค่าเช่าหรือซื้อที่อยู่อาศัย	
2.5 ค่าเครื่องอุปโภคบริโภค	
2.6 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาทั้งของตนและคนในครอบครัว	
2.7 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับนันทนาการ (เช่น บ้าน 텡 หรือการกีฬา ท่องเที่ยว)	
2.8 ค่ายาและค่ารักษาพยาบาล	
2.9 ค่าใช้จ่ายด้านสังคม (เช่น การทานอาหารนอกบ้าน หรือการกุศล)	
2.10 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าฟุ่มเฟือย (เช่น เครื่องประดับน้ำหอม เครื่องสำอาง)	
2.11 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการผ่อนชำระสิ่งอำนวยความสะดวก ต่าง ๆ (เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า เตาไมโครเวฟหรือคอมพิวเตอร์)	
2.12 ค่าซื้อโทรศัพท์มือถือ	
2.13 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	

ตอนที่ 3 การใช้บัตรเครดิตของครู

1. ท่านใช้บัตรเครดิตหรือไม่
 - () 1. ไม่ใช่ (ข้ามไปตอบตอนที่ 4)
 - () 2. ใช่ จำนวนที่ใช้.....ใบ จำนวนวงเงินบัตรเครดิตทุกใบรวมกันจำนวน.....บาท
2. สาเหตุที่ท่านใช้บัตรเครดิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - () 1. สามารถแบ่งชำระได้
 - () 2. สะดวกและปลอดภัยโดยไม่ต้องพกพาเงินสด
 - () 3. ถอนเงินสดจากตู้เอ ที เอ็ม ได้
 - () 4. นันทนาการ (เช่น บันทึกลง หรือการกีฬา)
 - () 5. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
3. ท่านใช้บัตรเครดิตในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - () 1. ค่าอาหาร ประมาณเดือนละ.....บาท
 - () 2. ค่าของใช้ภายในบ้าน ประมาณเดือนละ.....บาท
 - () 3. เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ประมาณเดือนละ.....บาท
 - () 4. นันทนาการ (เช่น บันทึกลง หรือการกีฬา) ประมาณเดือนละ.....บาท
 - () 5. ค่าสาธารณูปโภค (เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ หรือค่าน้ำมันเชื้อเพลิง) ประมาณเดือนละ.....บาท
 - () 6. สิ่งอำนวยความสะดวก (เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า ทีวี ตู้เย็น หรือแอร์) ประมาณเดือนละ.....บาท
 - () 7. สินค้าฟุ่มเฟือย (เช่น เครื่องโทรศัพท์มือถือ เครื่องสำอาง เครื่องประดับ หรือน้ำหอม) ประมาณเดือนละ.....บาท
 - () 8. การเดินทาง ประมาณเดือนละ.....บาท
 - () 9. อื่น ๆ โปรดระบุ..... ประมาณเดือนละ.....บาท

4. มูลค่าการใช้จ่ายด้วยบัตรเครดิตเฉลี่ยต่อเดือน

บัตรที่	จำนวนเงินที่อนุมัติ	ระยะเวลากำหนดให้ชำระ (วัน)	จำนวนวงเงินที่ใช้จ่ายจริงเฉลี่ยต่อเดือน	ขั้นค่าที่ชำระต่อเดือน(กรณีชำระไม่เต็ม)
1				
2				
3				
4				
5				
6				

ตอนที่ 4 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

คำชี้แจง ท่านได้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการวางแผนการใช้จ่ายดังต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามความเป็นจริง

มากที่สุด	หมายถึง	มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินโดยปฏิบัติเป็นประจำทุกครั้ง
มาก	หมายถึง	มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินโดยปฏิบัติเป็นประจำเกือบทุกครั้ง
ปานกลาง	หมายถึง	มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินโดยปฏิบัติครั้งหนึ่ง
น้อย	หมายถึง	มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินโดยปฏิบัติน้อยกว่าครั้งหนึ่ง
น้อยที่สุด	หมายถึง	มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน โดยปฏิบัติน้อยมากหรือเกือบไม่ปฏิบัติเลย

ข้อที่	การวางแผนการใช้จ่าย	ระดับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน					
1	จัดทำงบประมาณรายรับรายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น					
2	จัดทำงบประมาณรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง					
3	กำหนดเป้าหมายในการใช้เงินในแต่ละเดือน					

ข้อที่	การวางแผนการใช้จ่าย	ระดับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4	จัดรายการที่ต้องใช้จ่ายออกเป็นกลุ่ม ๆ ไว้ล่วงหน้า เช่นสิ่งจำเป็นต่อชีวิต อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การเจ็บป่วย ค่าใช้จ่ายเดินทาง ค่าใช้จ่ายเพื่ออำนวยความสะดวก ค่าท่องเที่ยวค่าประกันภัย ค่าบริจาค					
5	กำหนดขอบเขตการใช้จ่ายของรายการในข้อ 4 ว่ากลุ่มใดมีจำนวนเท่าใด					
6	จัดลำดับความสำคัญของรายการใช้จ่ายในแต่ละเดือน					
7	มีข้อตกลง/กฎในการใช้จ่ายเงินให้สมาชิกปฏิบัติ					
8	กำหนดสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ไว้ล่วงหน้า					
9	เมื่อจะซื้อทรัพย์สินใหม่ที่มีราคาแพง เช่น รถยนต์ บ้านที่ดิน เมื่อท่านได้มีการสะสมเงินจำนวนหนึ่งที่มากพอไว้ก่อน					
10	การซื้อสินทรัพย์ เช่น รถยนต์ ท่านจะคำนึงถึงคุณภาพ ราคา และค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมในระยะยาว					
	ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ					
11	จดบันทึกรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน					
12	จัดทำรายการสิ่งที่จะต้องซื้อไว้ล่วงหน้า และอยู่ภายในงบประมาณที่วางไว้ เช่น ก่อนไปซื้อของตามห้างสรรพสินค้าต้องวางแผนก่อนว่าจะไปซื้ออะไรแล้วซื้อตามที่วางแผนไว้					
13	สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวต้องรับผิดชอบในการใช้จ่ายตามที่ได้รับการจัดสรร					

ข้อที่	การวางแผนการใช้จ่าย	ระดับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14	การตัดสินใจในการใช้จ่ายของท่านสอดคล้องกับแผนการใช้จ่ายที่วางไว้					
15	มีการเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ ในการซื้อสินค้า เช่น ซื้อเงินสด/เงินผ่อนก่อนตัดสินใจใช้จริง					
16	ทำรายการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการแบ่งเงินรายได้ออกเป็นหมวดหมู่ตามประเภทของรายจ่าย					
	<u>ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม</u>					
17	มีการเปรียบเทียบรายการในงบประมาณกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง					
18	มีการปรับปรุงแก้ไขและยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้น					
19	ในแต่ละเดือนท่านได้นำรายการใช้จ่ายไปเปรียบเทียบกับรายได้					
20	เปรียบเทียบรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงกับงบประมาณที่ตั้งไว้					
21	ในกรณีที่ประมาณการรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่าย ท่านจะพยายามลดค่าใช้จ่ายลงโดยนำเงินที่ออมไว้มาใช้					
22	ในกรณีที่ประมาณการรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่ายท่านจะหารายได้พิเศษเพิ่มเพื่อไม่นำเงินที่ออมไว้มาใช้					
23	มีการหาสาเหตุของความแตกต่างระหว่างรายจ่ายจริงกับงบประมาณที่ตั้งไว้					
24	มีการปรับแผนการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเช่น ปรับแผนการใช้จ่ายเมื่อน้ำมันแพง					

ท่านคิดว่าปัจจัยใดส่งผลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการมากที่สุด

.....

.....

.....

ขอบคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวนงคราญ สมบัติหลาย
วัน เดือน ปีเกิด	19 มีนาคม 2511
สถานที่เกิด	อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	วิทยาลัยครูสวนคูสิต พ.ศ. 2535 ครุศาสตรบัณฑิตกฤตกรรมศาสตร์ (อาหาร-ประดิษฐ์)
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย
ตำแหน่ง	ครูชำนาญการ